

DICTIONARUL DIALECTULUI MEGLENOROMÂN

Du – Dv

NICOLAE SARAMANDU, ALINA CELAC, CARMEN-IRINA FLOAREA,
MARILENA TIUGAN

(Coordonator: NICOLAE SARAMANDU)

Publicăm în prezentul număr al revistei „Fonetică și dialectologie” fascicula **Du–Dv** din *Dicționarul dialectului meglenoromân*, cu care se încheie litera **D**. Literele anterioare, publicate în revista de față (**A–Ă**: FD, XXIX, 2010, **B**: FD, XXX, 2011, **C**: FD, XXXI, 2012) au fost reunite în *Dicționarul dialectului meglenoromân, general și etimologic*, volumul I (**A–C**), București, Editura Academiei Române, 2013, XVI + 298 p. În numărul anterior al revistei au apărut literele **Č, D–Dr** (FD, XXXIV, 2015).

SIGLE

(Surse)

- ALDM I, II = Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân*, vol. I, București, 2008; vol. II, București, 2013.
- ALR I, 1, 2 = *Atlasul lingvistic român*. Publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Partea I, vol. I. Cluj, 1938 [h. 1–150]; vol. II, Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 150–302], (punctele 012 Liumnița, 013 Țârnareca; anchete efectuate de Sever Pop).
- ALR II, 1 = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 1, Sibiu, Leipzig, 1940 [h. 1–296].
- ALR II, Supl. = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 2, *Supliment. Termeni considerați obsceni*, Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 1–20], (punctul 012 Liumnița; anchetă efectuată de Th. Capidan).
- ALR II, s.n., 1–7 = *Atlasul lingvistic român. Serie nouă*, întocmit de Institutul de Lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei Republicii Populare Române sub direcția acad. Emil Petrovici, vol. 1–7, București, 1956–1972 [h. 1–2248].
- AtaM = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, București, 2002.
- Can¹ = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în „Grai și suflet”, III/1, București, 1927, p. 175–209 (**A–C**).
- Can² = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în „Grai și suflet”, III/2, București, 1928, p. 381–412 (**Č–L**).

FD, XXXV, București, 2016, p. 163–204

- Can³ = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în „Grai și suflet”, VI, București, 1933–1934, p. 163–192 (M–R).
- Can⁴ = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în „Grai și suflet”, VII, București, 1937, p. 194–230 (S–Ž).
- Can T¹ = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în „Grai și suflet”, vol. I/2, București, 1924, p. 261–285.
- Can T² = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în „Grai și suflet”, vol. II/1, București, 1925, p. 100–128.
- Can T³ = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Speranția, *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, vol. II, București, 1908, p. 163–170.
- Cap¹ = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Istoria și graiul lor*, vol. I, București, 1925.
- Cap² = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Literatura populară la meglenoromâni*, vol. II, București, 1928.
- Cap = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Dicționar meglenoromân*, vol. III, București, 1935.
- Cerna A = Anchetă efectuată cu *Chestionarul Noului Atlas lingvistic român în localitatea Cerna, jud. Tulcea*, de Nicolae Saramandu în 1973 (5 caiete aflate în *Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”*, București).
- Cerna A / Supl. = Cerna A, răspunsuri suplimentare.
- Cerna T = Texte meglenoromâne (pe bandă magnetică, aflate în *Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”*, București) din localitatea Cerna, jud. Tulcea, culese de Nicolae Saramandu și Marilena Tiugan în 1971; transcriere: Marilena Tiugan.
- Dms = Nicolae Paia, Teodor Minda, *Dicționar meglenoromân* (lucrare în manuscris, aflată în *Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”*, București).
- DP = Dimitrie Papatsafa, *Prikozmur din Meglenia (Мегленско-Влашки приказни)*, Skopje, 1997 (cu *Glosar*, p. 225–261).
- Kats = Nik. Ath. Katsanis, *Οι Βλάχοι του Πάϊκου (του Βυζαντινού Θέματος των Μογλενών)*, Salonic, 2001.
- MP = Maria G. Papageorgiou, *Παραμυθια απο μυθους αρχαιων ελληνικων ποιητικων εργαων που χαθηκαν και αλλα παραμυθια του βλαχοφωνου χωριου Σκρα (Λιουμνιτσα)*, Salonic, I, 1984.
- Pap¹ = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Românii din Meglenia. Texte și glosar*, București 1900, p. 30–72.
- Pap² = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Meglenu-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din „Analele Academiei Române”. Seria II, tom. XXV. Memoriile Secțiunii Literare, 35 [1902–1903]), București 1902, p. 185–267.
- Pap M¹ = Pericle Papahagi, [Texte], în *Românii din Meglenia. Texte și glosar*, București, 1900, p. 9–29.
- Pap M² = Pericle Papahagi, *Introducere; texte; obiceiuri, basme etc. în Meglenu-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din „Analele Academiei Române”. Seria II, tomul XXV. Memoriile Secțiunii Literare, 35 [1902–1903]), București, 1902, p. 1–184.
- W = Gustav Weigand, *Vlacho-Meglen. Eine ethnographisch-philologische Untersuchung*, Leipzig, 1892.
- Wild = Beate Wild, *Meglenorumänischer Sprachatlas*, Hamburg, 1983.

BIBLIOGRAFIE

În afara dicționarilor generale ale limbii române, pentru stabilirea originii cuvintelor am apelat la următoarele lucrări lexicografice:

- Andriōtē, N.P., *Etymologiko lexiko tēs koinēs neoellēnikēs*, Salonic, 1951 (citată după ediția a doua, corectată, 1971).
- Baubec, Agiemin/ Grecu, Mitiță, *Dicționar turc-român*, București, 1979.
- BER I – Vl. Georgiev, Iv. Gălăbov, J. Zaimov, St. Iliev, (redactor responsabil) Vl. I. Georgiev, *Bălgarski etimologičen rečnik*, I, Sofia, 1971.
- Brad-Chisacof, Lia (coordonator), *Dicționar neogrec-român*, ediția a doua adăugită și revizuită, București, 2000.
- Buchholz, Oda / Fiedler, Wilfried / Uhlisch, Gerda, *Wörterbuch Albanisch-Deutsch*, Leipzig, 1977.
- CDDE – I.-A.Candrea, Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine (A – Putea)*, București, 1907–1914.
- DDA – Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*, ediția a doua augmentată, București, 1974.
- Gerov, Najden, *Rečnik na bălgarskij ezik*, I, Plovdiv, 1895.
- Iovan, Tiberiu, *Dicționar bulgar-român*, București, 1994.
- Mladenov, Stefan, *Etimologičeski i pravopisen rečnik na bălgarskija kniževen ezik*, Sofia, 1941.
- Poposki, Aleksa/Atanasov, Petar, *Makedonsko-francuski rečnik*, Skopje, 2007.
- RMJ I–III – Blaže Koneski (redactor responsabil), Todor Dimitroski, Blagoja Korubin, Trajko Stamatovski, *Rečnik na makedonskiot jazik*, I–III, Skopje, 1965–1979.
- Suciu – Emil Suciu, *Influența turcă asupra limbii române*, II. *Dicționarul cuvintelor românești de origine turcă*, București, 2010.
- Topciu, Renata / Maloneshi, Ana / Topciu, Luan, *Dicționar albanez-român. Fjalor shqip-rumanisht*, Iași, 2003.
- Türkçe-İngilizce Redhouse Sözlüğü. The Redhouse Turkish-English Dictionary*, Istanbul, 2007.
- Wendt, Dr. Heinz F., *Langenscheidts Taschenwörterbuch. Erster Teil, Neugriechisch-Deutsch*, Berlin / München, 1969 (citată după ediția a opta, 1978).

ABREVIERI

ac. = acuzativ
 adj. = adjectiv, adjectival
 adj. nehot. = adjectiv nehotărât
 adv. = adverb, adverbial
 alb. = albanez(ă)
 aor. = aorist
 ar. = aromân(ă)
 art. = articulat
 art. dem. = articol demonstrativ
 art. hot. = articol hotărât
 art. nehot. = articol nehotărât
 art. pos. = articol posesiv
 bg. = bulgar(ă)
 cf. = confer
 cit. = citește
 col. = colectiv
 conj. = conjuncție

dat. = dativ
 der. = derivat
 determ. = determinant
 dial. = dialectal
 dim. = diminutiv
 dr. = dacoromân(ă)
 et. = etimologie (originea cuvântului)
 et. nec. = etimologie necunoscută
 expr. = expresie, expresii
 expr. invar. = expresie invariabilă
 f. = feminin
 fam. = familiar
 fig. = figurat
 gen. = genitiv
 ger. = gerunziu
 gr. = grec(esc)
 impers. = impersonal

interj. = interjecție	pop. = popular
intrans. = intransitiv	prep. = prepoziție
invar. = invariabil	pron. = pronume, pronominal
ir. = istoromân	pron. nehot. = pronume nehotărât
înv. = învechit	pron. pers. = pronume personal
lat. = latin(ă)	refl. = reflexiv
lit. = literal	rom. lit. = româna literară
loc. adj. = locuțiune adjectivală	s. = substantiv
loc. adv. = locuțiune adverbială	sb. = sârb(esc)
loc. conj. = locuțiune conjuncțională	s. col. = substantiv colectiv
loc. pron. = locuțiune pronominală	s.f. = substantiv feminin
m. = masculin	sg. = singular
mac. = mecedonean(ă) (slavă)	sgt. = singularia tantum
mbg. = macedobulgar, macedonean (slav); cf.	sl. = slav
mac.	s.m. = substantiv masculin
mgl. = meglenoromân(ă)	s.n. = substantiv neutru
nom. = nominativ	subst. = substantiv
n. pers. = nume de persoană	s.v. = sub voce
n. pr. = nume propriu	tranz. = tranzitiv
num. card. = numeral cardinal	tc. = turc(esc)
num. col. = numeral colectiv	unipers. = unipersonal
num. ord. = numeral ordinal	var. = variantă
p. = pagina	vb. = verb
peior. = peiorativ	vb. = vechi bulgar
p. ext. = prin extensie	vgr. = vechi grecesc
pl. = plural	voc. = vocativ
plt. = pluralia tantum	vsl. = vechi slav

ALFABETUL

A, Ă, B, C, Č, D, Δ, Đ, E, Ę, F, G, Ę, Ę, H, H', I, J, K, L, L', M, N, N', O, Q, P, R, S, Ș, T, Θ, Ț, U, V, X, Z.

a, ă, b, c, č, d, Δ, đ, e, ę, f, g, Ę, Ę, h, Ę, i, j, k, l, l', m, n, n', o, q, p, r, s, ș, t, θ, ț, u, v, x, z.

LOCALITĂȚI MEGLENOROMÂNE

R. Macedonia:

Úmă (Húma)

Grecia:

Birislāv (Birislav), gr. Περίκλεια

Cúpa (Cúpa), gr. Κούπα

Lúnġh (Lúgunța), gr. Λαγγαδιά

Lumniță (Liumnița), gr. Σκρα

NŃnti (Nănta), gr. Νότια

Óșini (Óșani), gr. Αρχάγγελος

Țarnăreca (Țarnaréca), gr. Κάρπη

Du – Dv

du- Prefix cu valoare aspectuală, care arată că acțiunea s-a efectuat complet, până la capăt, că s-a terminat, că a fost dusă până la bun sfârșit.

Et.: mac., bg. *do*.

duác *s.n.* Cap 118; Dms. În expr. *A' vini dyc*. (I-a venit de hac.) Cap 118 s.v.

Var.: *duac*.

Et.: din *du* (= *di'*) + *ac*².

duac vezi **duác**.

duámnum, **duămnári**, **duămnái**, **duămnát** *vb.* I. *Intranz.* Dms s.v. *ámnum*. A merge, a umbla (până la capăt), a termina de umblat.

Et.: din *du-* + *ámnum*.

duámplum, **duămplári**, **duămplái**, **duămplát** *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *ámplám*. A termina de umplut.

Et.: din *du-* + *ámplum*.

duán, *pl. duán s.m.* Pap² 77; Cap 118; Dms. Șoim. *Si zgripí un duán și ăy lq óáia*. (S-a repezit un șoim și a luat oaia.) Dms s.v.

Et.: tc. *doğan*.

duánflum, **duănflári**, **duănflái**, **duănflát** *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *ánflum*. A umfla de tot, a termina de umflat.

Et.: din *du-* + *ánflum*.

duántrum, **duăntrári**, **duăntrái**, **duăntrát** *vb.* I. *Intranz.* Cap 22 s.v. *ántru*; Dms s.v. *ántru*. A intra de tot. *Níți nu duăntró*. (Nici n-a intrat de tot.) Cap 22 s.v. *ántru*.

Et.: din *du-* + *ántru*.

duár, **duărári**, **duărái**, **duărát** *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *ar*. A termina de arat.

Et.: din *du-* + *ar'*.

duárd, **duárdiri**, **duárs**, **duárs** *vb.* III. *Tranz.* și *intranz.* Cap 26 s.v. *ard*; Dms s.v. *ard*. A arde până la cap, a (se) termina de ars. *Până nu duárdi luminárca*. (Până

nu arde până la cap lumânarea.) Cap 26 s.v. *ard*.

Et.: din *du-* + *ard*.

duăcrés vezi **dunăcrés**.

duádă vezi **dódă**.

duălăjés, **duălăiri**, **duălăij**, **duălăit** *vb.* *Tranz.* IV. Dms s.v. *ălăjés*. A atinge cu mâna.

Et.: din *du-* + *ălăjés*.

duămbód, **duămbudári**, **duămbudái**, **duămbudát** *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *ămbód*. A îmboldi.

Et.: din *du-* + *ămbód*.

duămn vezi **domn**.

duăr vezi **dor**^{1,2}.

duărgăsés, **duărgăsiri**, **duărgăsij**, **duărgăsít** *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *ărgăsés*. A termina de argăsit.

Et.: din *du-* + *ărgăsés*.

duărgés, **duărgéri**, **duărgéij**, **duărgéit** *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *ărgés*. A cheltui toți banii.

Et.: din *du-* + *ărgés*.

duărm vezi **dorm**.

duărmă vezi **dórmă**.

Duărmi vezi **Dórmí**.

duăsta vezi **dósta**.

duăuzót vezi **douzót**.

duăzdisés, **duăzdisíri**, **duăzdisij**, **duăzdisít** *vb.* IV. *Intranz.* Dms s.v. *ăzdisés*. A turba de tot.

Et.: din *du-* + *ăzdisés*.

dubără *s.f.* Pap² 77; Can² 390; Cap 118; Dms. Înșelăciune.

Dar dubără. A trage (pe cineva) pe sfoară. *Ă' dărca únă dubără*. (L-a tras pe sfoară.) Dms s.v. **Fac dubără**. A pune la cale o înșelăciune. *Că călúgári' nu si pridédíră, [túrçi] cătără fésiră dubără*. (Cum călugării nu s-au predat, [turcii] se apucară, puseră la cale o înșelăciune.) Pap M² 156/5.

Et.: tc. *dubara* (mac., bg. *dubara*).

dubát, dubátiri, dubátúĭ, dubátút
vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *bat*. A bate foarte tare.

Et.: din *du-* + *bat*.

dubăbés, dubăbéri, dubăbĭĭ, dubăbít
vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *băbés*. A termina de moșit.

Et.: din *du-* + *băbés*.

dubărbărés, dubărbăríri, dubărbăřĭĭ, dubărbăřít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *bărbărés*. A trăncăni, a flecări (până la saturație).

Et.: din *du-* + *bărbărés*.

dubăstisés, dubăstisĭri, dubăstisĭĭ, dubăstisít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *băstisés*. A distruge de tot.

Et.: din *du-* + *băstisés*.

dubătălisés vezi **dubătăńisés**.

dubătăńăsés, dubătăńăsĭri, dubătăńăsĭĭ, dubătăńăsít vb. IV. *Tranz.* Dms. A termina de bătut în piuă.

Var.: **dubătălisés** (Dms s.v.).

Et.: din *du-* + *bătăńăsés*.

dubęu, dubĭĭári, dubĭĭúĭ, dubĭĭút vb. I. *Tranz.* Can² 384; Cap 37 s.v. *bęau*, 118; Dms s.v. *bęau*. A bea, a suga (până la ultima picătură); a termina de fumat. *Frăti, míni mi ári dubĭút, nu ti du s-ti spárgă și tĭni.* (Frate, pe mine m-a supt până la ultima picătură, nu te duce să te ucidă și pe tine.) Cap² 26/43; *Că dăbė vĭnu, [mămúșu] áu le ęla ń męń și ńsi prin úșă.* (După ce bea tot vinul, [nașul] ia oala în mâini și iese pe ușă.) Can T² 123/16; *Că la dăbĭú țĭgáru, si sculó.* (După ce termină de fumat țigara, se sculă.) MP 180/28.

Var.: **dăbęau** (Dms s.v. *bęau*), **dăbęu** (Can² 384).

Et.: *du-* + *bęu*.

dubés¹, dubĭri, dubĭĭ, dubít vb. IV. *Tranz.* Can² 390; Cap 118; Dms. A dobândi; a primi. *Un măgár vęam, ńngă*

un ń dubĭĭ. (Aveam un măgar, mai dobândii unul.) Cap² 102/21; *Dubĭĭ pucánă, mi vĭkĭés la askér.* (Am primit înștiințare, mă cheamă la armată.) DP 197/26.

Var.: **dubiés** (Cap 118).

Et.: mac. *dobie*, bg. *dobija*.

dubés², dubișęri, dubișęĭ, dubișęt vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *bes*. A termina de bășit.

Et.: din *du-* + *bes*.

dubiés vezi **dubés¹**.

dubilés, dubilĭri, dubilĭĭ, dubilít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *bilés*. A termina de jupuit.

Et.: din *du-* + *bilés*.

dubircuĭés, dubircuĭri, dubircuĭĭ, dubircuít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *bircu ęs*. A termina de cules.

Et.: din *du-* + *bircu ęs*.

dúblă¹, pl. dúbli *s.f.* Cerna A/1040. Baniță; cantitatea de cereale cuprinsă într-o baniță.

Et.: dr. *dublă*.

dúblă² vezi **dúglă**.

dublugusuvés, dublugusuvĭri, dublugusuvĭĭ, dublugusuvít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *blugusuvés*. A termina de blagoslovit.

Et.: din *du-* + *blugusuvés*.

dubričęs, dubričęri, dubričęĭ, dubričęt vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *bričęs*. A (se) bărbieri; a termina de bărbierit.

Et.: din *du-* + *bričęs*.

dubruvólno *adv.* AtaM 287/26. De bună voie.

Et.: mac. *dobrovolno*.

dubuăĭés vezi **dubunăĭés**.

dubudăĭés, dubudăĭri, dubudăĭĭ, dubudăĭít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *budăĭés*. A alerga cu calul (peste tot).

Var.: **dubudnés** (Dms s.v. *budăĭés*).

Et.: din *du-* + *budă ęs*.

dubudnés vezi **dubudăjés**.

dubunăjés, **dubunăiri**, **dubunăi**,
dubunăit vb. IV. Intrans. Dms s.v.
bușăjés. A trage cu toate gloanțele din
pușcă.

Var.: **dubuăjés** (Dms), **dubuăjés**
(Dms s.v.).

Et.: din *du-* + *bunăjés*.

duburvés, **duburviri**, **duburvî**,
duburvît vb. IV. Trans. și refl. Dms s.v.
burvés. A (se) amesteca; a termina de
mestecat.

Et.: din *du-* + *burvés*.

dubuăjés vezi **dubunăjés**.

duc¹, **dúțiri**, **duș**, **duș** vb. III. Trans.
Pap¹ 43; Pap² 77; Can² 391, 392; Cap
118–119; ALR II s.n., 6, h. 1621/012;
ALR II s.n., 7, h. 2090/012; Dms.
A aduce. *Nivéstu, ieș că și peșt aș duc și
cujóc*. (Nevastă, ieși că-ți aduc și pești și
cojoc.) Pap M¹ 24/7; *Ți la duș Ța țista
árburli?* (De ce aduci aici copacul ăsta?)
Cap² 47/41; *Noi na ări dus Ța ca să na
măncă*. (Pe noi ne-a adus aici ca să ne
mănânce.) Pap M² 148/34; *A! dús-ay [la
luncă] pitulîți și mûlti puclăni*. (I-au
adus [lăuzei] gogoși și multe daruri.) Cap²
103/12; *Iuș duș nuăy sindúki*. (Eu am
adus nouă lăzi.) MP 160/24; *Frăti-su fêsi
cum fêsi și-l dúsi lápti*. (Frate-său făcu
cum făcu și-i aduse lapte.) Pap M²
161/26; *Ți ay dúsiș țăsta Ța?* (De ce ai
adus-o aici pe asta?) Cap² 78/41; *Dú-la
ăcu să li dăróm lucrili*. (Adu acul să
coasem lucrurile.) Cap² 49/5; *Curón dúțit
lánti rúbi*. (Aduceți repede alte haine.)
Cap² 148/17; *Dú-ti dă le súflitu di la
mulări-ta di să la duș Ța*. (Du-te de ia-i
sufletul nevestei tale ca să-l aduci aici.)
Cap² 50/25; *Si dús-ay mómă-sa si a! dúcă
cămășli*. (S-a dus mamă-sa să-i aducă
cămășile.) W 64/15; *Ca s-ti virujés că-Ț
tălčót-aj, să-n li duș mónli din cot*. (Ca să

te cred că ai omorât-o, să-mi aduci
măinile [tăiate] din cot.) Pap M² 141/35.

Duc ăn criél. A-și aminti; a-și aduce
aminte. *Du-ț ăn criél dáli durmîș*. (Adu-ți
aminte dacă ai dormit.) DP 135/32; *Dădu
aș dúsi ăn criél și la ăntribó fičóru dáli
ári vrin bilgág di la fěută*. (Bătrânul își
aminti și-l întrebă pe băiat dacă are vreun
semn de la fată.) DP 134/36.

♦ *Păra pără dúți*. (L i t. Banul aduce
bani. = Banul la ban trage.) Can T²
111/39; *Sfăca óră válę bulvón nu dúți*.
(Râul nu aduce de fiecare dată bolovani.
= Câștigul nu vine de fiecare dată.) Can
T² 107/38.

Et.: lat. *adducere*.

duc², **dúțiri**, **duș**, **duș** vb. III. Trans.,
intrans. și refl. Pap¹ 43; Pap² 77; Can²
391, 392; Cap 118–119; ALR II s.n., 6, h.
1621/012; ALR II s.n., 7, h. 2090/012;
Dms. 1. A duce. *Dúți pórți! ăn únă
mučári si la li tălq cğádili la toș*. (Duce
porcii într-o baltă și le tăie cozile la toți.)
Cap² 34/42; *Nițiu vulovár dúți emo váfli
an múnti*. (Niciun vâcar nu duce acum
vacile la munte.) W 77/15; *Să-Ț leș să-Ț
duc lângă căsă*. (O s-o iau și o s-o duc
lângă casă.) Can T¹ 282/31; *Și țista aș la
cătă, aș la năbunés bun, bun și, di ĵundi
duțeu un mort, duseră doi*. (Și ăștia îl
prind, îl bat bine, bine și, de unde duceau
un mort, duseră doi.) Cap² 54/22; *AȚ lát-
ay [măra] țca mai mică suoră, ay dús-ay
la mómă-sa*. (Sora cea mică l-a luat
[mărul], l-a dus la mamă-sa.) Cap²
101/11; *L'ă duș căsă toș cáll!*. (Am dus
acasă toți caii.) Cap² 29/28; *Iu, di inát, ay
cățáj uájă dimnăță, ay laj ș-u duș dúpu
tăriște*. (Eu, de supărare, am prins oaia
dimineața, am luat-o și am dus-o în
spatele stânei.) Can T² 128/4; *Lisîța fi
dună toș pēști! și, ca fi dúsi căsă, fi
spinzuró un cōti un an căsă*. (Vulpea

adună toți peștii și, după ce îi duse acasă, îi atârna prin casă unul câte unul.) Pap M² 24/20; *Cu zor mări li lo și mu'érli și li dúsi an un múnti.* (Cu mare dificultate luă și nevestele și le duse pe un munte.) MP 12/11; *Aș vęa dus tȃti párli și tȃti lucrurili la bába.* (Își dusese la babă toți banii și toate lucrurile.) Cap² 85/46; *Nivǎstili li ári dus an únă váli zámbluǎcă.* (Pe neveste le-a dus într-o vale adâncă.) MP 14/4; *Ácu țirét vrin di voǐ, dúțit-la tagarǎcu pánă cásă.* (Dacă vreți [=vrea] vreunul dintre voi, duceți traista până acasă.) Cap² 44/25; *La lȃ fićóru di cásă și kínisi s-la dúcă an vrină țitáti.* (Luă băiatul de acasă și porni să-l ducă într-un oraș.) Pap M¹ 20/4; *Fęta di pri tapólă [...] fu dúșă cásă la împárat acasă.* (Fata din plop [...] fu dusă la împărat acasă.) Pap M¹ 16/14. 2. A-i merge. *Tot ánu bun să-ț dúcă lucru.* (Lucrul îți va merge bine tot anul.) Can T¹ 269/1; *Ácu la núǐbă pȃpa-n drum, tȃtă zúya nibún sǎ-l ți dúcă.* (Dacă îl întâlnește pe popă în drum, toată ziua o să-i meargă rău.) Can T¹ 268/26. 3. A se duce, a merge, a pleca. *ǐnúndi ti duț, bra, míluli?* (Unde te duci, măi, dragule?) Cap² 24/9; *Si dúți cȃnili lǎngă izmikár cu pȃnę ǎn rost.* (Câinele se duce lângă slugă cu pâinea în gură.) Cap² 34/16; *Grǎncári! din Nȃnti sa priuțȃ an tȃtă Makedónia și si duc pri úrdina la lucru.* (Olarii din Nȃnti sunt renumiți în toată Macedonia și se duc la lucru pretutindeni.) Can T¹ 264/2; *ǐoy s-mi duc la Dómnuluǐ Grop.* (Eu o să mă duc la Mormântul Domnului.) W 69/14; *Aǐ, ȃo as mi duc cu cáli! sǎ-l pasc.* (Hai, o să mă duc eu cu caii să-i pasc.) Cap² 36/12; *Árburili, ácu cǎdę vra si si dúcă anjȃs an trap.* (Copacul, dacă cădea, s-ar fi dus jos în râu.) Can T² 104/18; *Țérbu, ca picasí din múnti cǎ sȃr-sa si maritȃ*

dúpu fićóru lu ampíratu, si duțǎ sfáca sęrá la pȃarta lu ampíratu. (Cerbul din munte, când înțelese că soră-sa s-a măritat cu fiul împăratului, se ducea în fiecare seară la poarta împăratului.) Pap M¹ 16/17; *Nȃoǐ, cȃn ram fićȃr, nǎ duțęm sǎ plivǎǐm, ǎn vęrá.* (Noi, când eram copii, ne duceam, vara, să înotăm.) AtaM 398/15; *Lúmi, cári di cári, si duțęy cȃla sǎ mǎnǎncǎ.* (Oameni, care mai de care, se duceau acolo ca să mănânce.) Cap² 27/20; *ǐo nu mi am dus cȃla.* (Eu nu m-am dus acolo.) Cap² 46/18; *Un urácu s-a dúș-ay la ágru sǎ árá.* (Un plugar s-a dus la câmp să are.) Pap M¹ 26/2; *Tát-su si dúș-ay ǎn țer și ǐl-su ǎncǎ nifát.* (Tată-su s-a dus în cer [= a murit] și fiu-său nu-i încă născut.) Cap² 155/25; *Mi duș și ȓey ca si ved.* (M-am dus și eu să văd.) Can T² 102/22; *La lo cálu, lo și calȃcǎ și buzduǎnu și z-dúsi.* (Luă calul, luă și paloșul și buzduganul și plecă.) MP 14/9; *Cacúm nȃǐ na dúsim și nu fǎsim țivá, și tu șa s-faț.* (Așa cum ne-am dus noi și n-am făcut nimic, așa o să faci și tu.) MP 16/18; *Z-dúsara fǎrá fricǎ, ȓa scȃsara și fráțȓ.* (Se duseră fără frică, îi scoaseră și pe frați.) MP 14/27; *Vrin si dusęsi ǎn vrin cǎtún și, cȃn si anturnási, cǎtunęni! la antribárǎ: „Cǎ ti dusęsiș, țe cǎtún ra?”* (Unul se dusese într-un sat și, când s-a întors, sătenii l-au întrebat: „Dacă te duseși, ce sat era?”) Pap M² 151/31–32; *Și din nóstru cǎtún undȃ moș si vęy dus la ȃsti.* (Și din satul nostru se duseră la oaste câțiva bătrâni.) Can T¹ 275/9; *Si dusęsirǎ prin udȃǐ buruvírǎ.* (Se duseră prin încăperi, răscoliră.) Pap M² 156/18; *Dú-ti mo și sirbǎ și si scoț pári, ma s-nu ti joț cu cȃrțli.* (Acum du-te și muncește și o să câștigi bani, dar să nu joci cărți.) DP 189/14; *Nu ti du sȃngur cǎ s-ti tǎlčǎscǎ și tȃni.* (Nu te duce singur că o să te omoare

și pe tine.) MP 14/6; *Năpó~ti, că duséș-ti, dușmánuli!* (Vino înapoi, că te-ai dus drăguțule!) Pap M² 69/31; *Dúť-va! Láť-la maj búni! cai!* (Duceți-vă! Luați cei mai buni cai!) MP 24/24; *Kínisít-au șă z-dúcă an păzăriști.* (A pornit să se ducă la târg.) W 72/2; *Al'zisi la vrin murár Kos șă nu si dúcă.* (Îi zise să nu se ducă la vreun morar spân.) Cap² 29/3; *Áidi! mǎrđiť după mini s-na dúťim căsă.* (Haideți, veniți după mine să plecăm acasă.) MP 14/21; *La băsęcă tatóhi! tınırluť sa duș áncă di un sat nainti ca si-ť priștęcă nóya nórá.* (Părinții mirelui sunt plecați la biserică cu un ceas înainte ca s-o aștepte pe nora cea nouă.) Can T² 121/20; *Ácu ľęaj pri řista drum, ti poť dúťiri mult curón.* (Dacă apuci pe drumul ăsta, te poți duce foarte repede.) Cap² 125/17; *Lant nu si pőati dúťiri [la mullári] că-ť ancľsă án noť porť.* (Altcineva nu se poate duce [la femeie] pentru că e închisă după nouă porți.) Cap² 84/43; *Ducónđa.* (Ducând; ducându-se.) Pap¹ 43 s.v.

♦ *Al' ři dúťi nainti.* (L i t. I se duce înainte. = Se spune despre cineva căruia îi merge bine.) Cap² 177/33; *Áș si dúsi ři áncă si dúťi.* (L i t. S-a dus și încă se duce. = S-a terminat definitiv, s-a dus orice speranță.) Pap M² 69/21; *Lanjós al' ři dúťi.* (L i t. I se duce în jos. = Se spune despre cineva căruia îi merge rău.) Cap² 192/1.

Et.: lat. *ducere*.

ducác, ducăcári, ducăcáj, ducăcát vb. I. *Refl.* Dms s.v. *cac*. A termina de căcat.

Et.: din *du-* + *cac*.

ducád, ducădeğári, ducăzúť, ducăzút vb. II. *Intranz.* Dms s.v. *cad*. A leșina. *Făsi ca dăcăđeręa ři căzú ři li frónsi ģ ámurli.* (Se făcu că leșină și căzu și sparse geamurile.) MP 214/3.

Var.: **dăcád.**

Et.: din *du-* + *cad*.

ducále, ducălcári, ducălcáj, ducălcát vb. I. *Tranz.* și *intranz.* Dms s.v. *calc*. A călca, a trece peste (cineva sau ceva).

Et.: din *du-* + *calc*.

ducărmin, ducărminári, ducărmináj, ducărminát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *cărmin*. A termina de scărmanat (lână).

Et.: din *du-* + *cărmin*.

ducarós vezi **ducărós**.

ducát, ducățári, ducățáj, ducățát vb. I. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *cať*. A (se) prinde; a (se) agăța.

Et.: din *du-* + *cať*.

dúcă s.f. Can² 390; Cap 119 s.v. *duc*; Dms. Plecare; ducă. *Ţęa ta dúcă mi ánușęá mini.* (Plecarea ta m-a îmbolnăvit.) Dms s.v. F i g. Moarte. „*E, vúĵci, ástáz řo murij di pőmi*”. „*Nu řeș juns di dúcă, dú-ti căsă*”. („Ei, unchiule, astăzi am murit de pâine [= pentru că n-am mâncat pâine]”. „Nu ești încă de ducă [= de moarte], du-te acasă.”) Cap² 142/4.

Et.: der. postverbal de la *duc*².

ducălăĵdisés, ducălăĵdisiri, ducălăĵdisiť, ducălăĵdisít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *călăĵdisés*. A acoperi cu cositor, a termina de cositorit.

Et.: din *du-* + *călăĵdisés*.

ducălisés, ducălisiri, ducălisit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *călisés*. A invita, a pofti (toate persoanele implicate).

Et.: din *du-* + *călisés*.

ducărřári vezi **ducărřri**.

ducărřri, pl. ducărřr s.f. Dms. Nimereală; potrivire.

Var.: **ducărřári** (Dms).

Et.: vezi **ducărřs**.

ducărřás vezi **ducărřs**.

ducărřs, ducărřri, ducărři, ducărřót vb. IV. *Tranz., intranz.* și *refl.* Cap 119;

Dms. **1.** A nimeri. *Lă ducărǎá lucrú.* (A nimerit treaba [= au făcut-o cum trebuie].) Dms s.v.; *Lă ducărǎáj cǎan ra pri búna.* (L-am nimerit [= l-am găsit] când era în toane bune.) Dms s.v.; *Țe la ducărǎí!* (Ce l-am [mai] nimerit!) Cap 177/31. **2.** A se întâmpla; a se nimeri. *Ácu si ducărǎști să si jǎvgǎscǎ.* (Dacă se întâmplă să apară.) Cap 119 s.v.; *Si ducarǎǎ únǎ ȳarǎ țela tuǎáru [...] árǎ să vinǎ să lǎa jéz.* (Se nimeri odată ca negustorul [...] să vină iar să cumpere iezi.) AtaM 395/21. **3.** A-i veni, a avea chef. *Con si-ț ducurǎscǎ, búǵur și cu táǵfa!* (Când o să ai chef, poftim [= vino] și cu neamurile!) MP 250/6.

Var.: **ducărǎs, ducărǎás, ducurǎs.**

Et.: mac., bg. **dokarvam.**

ducărǎát vezi **ducărǎót.**

ducărǎót, ducărǎótǎ, pl. ducărǎót,

ducărǎóti *adj.* Dms. Potrivit, bine ales.

Var.: **ducărǎát** (Dms).

Et.: vezi **ducărǎós.**

ducărǎpés, ducărǎpiri, ducărǎpí,

ducărǎpít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *cǎrpés.* A termina de cârpit.

Et.: din **du-** + **cǎrpés.**

ducǎvǎrdisés, ducǎvǎrdísiri,

ducǎvǎrdísíj, ducǎvǎrdísít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *cǎvǎrdisés.* A frige, a prăji bine; a termina de fript (de prăjit).

Et.: din **du-** + **cǎvǎrdisés.**

ducǎǎcǎás vezi **ducǎǎcǎós.**

ducǎánt vezi **ducǎánt.**

ducǎánt, ducǎántári, ducǎántáj, ducǎántát

vb. I. *Tranz.* și *intrans.* Can² 384; Cap 77 s.v. *cǎnt, 102, 119;* Dms s.v. *cǎant.* A termina de cântat sau de citit (slujba). *Ca la dǎcǎntǎ pópa, I-u púni númi.* (După ce popa [il] termină de cântat [= de citit slujba], îi pune numele.) Can T² 117/15; *Ca la-u dǎcǎntǎ tucmíre, a'I li da mǎmúșu curúnili la pópa.* (După ce popa le-o

termină de cântat [= de slujit] logodna, nașul îi dă popii cununiiile.) Can T² 121/34; *Cǎn ducǎntám, nǎ sculám și fuzím.* (Când am terminat de cântat, ne-am sculat și am plecat.) AtaM 292/13.

Var.: **dǎcǎnt, ducǎánt** (Dms).

Et.: din **du-** + **cǎnt.**

ducópt, ducóptǎ, pl. ducópt, ducópti *adj.* Dms. (Despre fructe) Copt de tot, bun de mâncat. *Prúnu áj ducópt.* (L i t. Prunul e copt de tot. = Toate prunele din prun sunt coapte.) Dms s.v.

Et.: din **du-** + **copt** (s.v. *coc*).

ducós, ducósiri, ducusúj, ducusút *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *cos.* A coase tot ce era de cusut, a termina de cusut.

Et.: din **du-** + **cos.**

ducrép, ducripári, ducripáj, ducripát *vb.* I. *Tranz.* și *intrans.* A crăpa de tot.

Et.: din **du-** + **crep.**

ducrés, ducréǎștiri, ducriscúj, ducriscút *vb.* III. *Tranz.* și *intrans.* Dms s.v. *cresc.* A crește până la capăt, a termina de crescut.

Et.: din **du-** + **cres.**

ducufǎrés, ducufǎriri, ducufǎríj, ducufǎrít *vb.* IV. *Refl.* Dms s.v. *cufǎrés.* A termina de cufurit.

Et.: din **du-** + **cufǎrés.**

ducúle, duculcári, duculcáj, duculcát *vb.* I. *Refl.* A adormi. *Ca si dǎculcó fićúru, z-dúsi lámna și u lo mǎra și fuzí.* (Când băiatul adormi, balaurul se duse și luă mărul și plecǎ.) MP 16/10.

Var.: **dǎculc.**

Et.: **du-** + **culc.**

ducundisés, ducundísiri, ducundísíj, ducundísít *vb.* IV. *Intrans.* Dms s.v. *cundisés.* A îndrǎzni. *Ducundisés și lǎ tını, ácu eș mári.* (Îndrǎznesc și la tine, chiar dacǎ ești mare.) Dms s.v.; *Ducundísí să jǎsǎ ántu ámpirátu.* (Îndrǎzni să iasǎ înaintea împǎratului.) Dms s.v.

Et.: din **du-** + **cǎndisés.**

ducupirés, ducupiriri, ducupirîj, ducupirít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *cupirés*. A acoperi de tot.

Et.: din *du-* + *cupirés*.

ducúr, ducurári, ducuráj, ducurát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *cur*. A curăța de tot.

Et.: din *du-* + *cur*³.

ducurós vezi **ducărós**.

ducusés, ducusiri, ducusij, ducusít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *cusés*. A termina de cosit.

Et.: din *du-* + *cusés*.

ducvăčós, ducvăčóri, ducvăčói, ducvăčót vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *čfăčós*. A termina de clocit.

Var.: **ducfăčós** (Dms), **ducvăčós** (Dms s.v.)

Et.: din *du-* + *cvăčós*.

dučăpcăjés, dučăpcăiri, dučăpcăij, dučăpcăit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *čăpcăjés*. A atinge peste tot.

Et.: din *du-* + *čăpcăjés*.

dučucăjés, dučucăiri, dučucăij, dučucăit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *čucăjés*. A termina de scopit.

Et.: din *du-* + *čucăjés*.

dud, pl. **duz** s.m. Pap¹ 44; Pap² 78; Cap 119. Dud.

Et.: tc. dial. *dud* (mac., bg. *dud*).

dudáp, dudápári, dudápáj, dudápát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *dap*. A termina de adăpat.

Et.: din *du-* + *dap*.

dudár, dudărári, dudăráj, dudărát vb. I. *Tranz.* Can² 384; Cap 104 s.v. *dar*, 119; Dms s.v. *dar*. A termina de făcut, de pregătit, de împodobit. *Ca-ŭ dădără [curúna], ručós și fuc sfăca căsă*. (După ce o termină de făcut [cununa], prânzesc și pleacă fiecare acasă.) Can T² 118/6; *Aŭ dără mirăsa cu părăgofca, al' u púni ăn cap; că-ŭ dudără părăgofca, jés năfără cu mirăsa*. (Împodobesc mireasa cu vălul

roșu, i-l pun pe cap; după ce termină cu [împodobitul cu] vălul roșu, ies afară cu mireasa.) Cerna T; *Amán, Ibraim-beg, ĝ ănm, stoj să dudăróm [álva]*. (Aman, Ibrahim-bei, dragă, stai să terminăm de făcut [alvaua].) Cap² 21/3; *Prăpí ra di dudărári [băcădărnicu] și túcu si sculó Lúdi*. (Era aproape terminată de făcut [mămăliga] și numai ce se sculă *Lúdi*.) Cap² 31/45.

Var.: **dădăr**.

Et.: din *du-* + *dar*.

dudátuc s.n. AtaM 287/27. Supliment; alocație.

Et.: mac. *dotatok*.

dudáu, dudári, dudădúj, dudát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *daŭ*. A termina de dat.

Et.: din *du-* + *daŭ*.

dudáu vezi **dudáv**.

dudáv, dudávřiri, dudáfș, dudáfș vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *dav*. A termina de adăugat.

Var.: **dudáu** (Dms s.v. *dav*).

Et.: din *du-* + *dav*.

dudălcăjés, dudălcăiri, dudălcăij, dudălcăit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *dălcăjés*. A termina de cioplit, de tăiat, de dăltuit.

Et.: din *du-* + *dălcăjés*.

dudărát, dudărátă, pl. **dudărát, dudărátí** adj. Cap 119 s.v. *dar*; Dms. Terminat, isprăvit. *Vizúj și jo lucrú dudărát*. (Am văzut și eu [un] lucru isprăvit.) Dms s.v.; *Ăntrără ăn căsa dudărátă*. (Intrară în casa terminată.) Dms s.v.

Et.: vezi **dudár**.

dudășting vezi **dudișting**.

dudăpin, dudipinári, dudipináj, dudipinát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *dăpin*. A termina de depănat.

Et.: din *du-* + *dăpin*.

dudăvă s.f. Dms. Cicăleală, sâcăială; bătaie de cap. *Ări și ia dudăvă pri cap*. (Are și ea cicăleală pe cap.) Dms s.v.;

Țista fičór multă dudǎvǎ fáți. (Copilul ăsta produce multă bătaie de cap.) Dms s.v.

Et.: mac. *dodeva*.

dudișés, dudiiri, dudiș, dudiit vb. IV.

Tranz. și refl. Can² 390; Cap 119; Dms. A (se) plictisi, a bate la cap; a necăji; a cicăli, a săcăi. *Túcu s-nu ra măxǎmu cări s-ti dudișăscă, nu ti ănluşăi.* (Dacă nu era pruncul care să te necăjească, nu te îmbolnăveai.) Dms s.v.; *Dósta lă dudiș, făkíru.* (Destul l-ai săcăit, sărmanul.) Dms s.v.

Ăń ți dudișăști. A i se urî. *Dáli aț si dudiđ di míni di cǎta cătári?* (Oare te-ai plictisit de mine de atâta grijă?) Can T² 108/20; *La míni vrínă ǎrá nu-ń si dudișăști di tîni.* (Mie nu mi se urăște de tine niciodată.) Can T² 108/21.

Et.: mac. *dodee*.

dudiiri s.f. Dms. Plictiseală. *Nu putúđ să trăjés cǎta dudiiri.* (N-am putut să rabd [= să suport] atâta plictiseală.) Dms s.v.

Et.: vezi *dudișés*.

dudinzúr, dudinzurári, dudinzuráj, dudinzurát vb. I. *Intranz.* Dms s.v. *dinzúr.* A da ocol, a termina de ocolit.

Et.: din *du-* + *dinzúr¹*.

dudispíc, dudispicári, dudispicáj, dudispicát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *dispíc.* A termina de despicat.

Et.: din *du-* + *dispíc*.

dudisplítés, dudisplítiri, dudisplítúđ, dudisplítít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *displítés.* A termina de desfăcut sau de despletit.

Et.: din *du-* + *displítés*.

dudispriminés, dudispriminíri, dudispriminíđ, dudispriminít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *dispriminés.* A se dezbrăca de tot, a termina de dezbrăcat.

Et.: din *du-* + *dispriminés*.

dudistórn, dudisturnári, dudisturnáj, dudisturnát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *distórn.* A termina de răsturnat, de răscolit.

Et.: din *du-* + *distórn*.

dudistúp, dudistupári, dudistupáj, dudistupát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *distúp.* A termina de destupat.

Et.: din *du-* + *distúp*.

dudisťing, dudisťinđiri, dudisťinș, dudisťíns vb. III. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *disťing.* A termina de descins, a se descinge.

Var.: **dudăšťing** (Dms s.v. *disťing*).

Et.: din *du-* + *disťing*.

dudisvijés vezi **dudizvijés**.

dudișǎrt vezi **dudișǎrt**.

dudișǎrt, dudișǎrtári, dudișǎrtáj, dudișǎrtát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *dișǎrt.* A deșerta, a goli; a termina de deșertat.

Var.: **dudișǎrt** (Dms).

Et.: din *du-* + *dișǎrt*.

dudisvălés vezi **dudizvălés**.

dudizvălés, dudizvăliri, dudizvălíđ, dudizvălít vb. IV. *Tranz.* Dms. A dezveli.

Var.: **dudisvălés** (Dms s.v. *disvălés*).

Et.: din *du-* + *dizvălés*.

dudizvijés, dudizviiri, dudizviíđ, dudizviít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *disvișés.* A descolăci.

Var.: **dudisvijés** (Dms s.v. *disvișés*).

Et.: din *du-* + *dizvișés*.

dudór, dudurári, duduráj, dudurát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *dor.* A termina de tăiat lemne.

Et.: din *du-* + *dor²*.

dudrubés, dudrubiri, dudrubíđ, dudrubít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *drubés.* A mărunți.

Et.: din *du-* + *drubés*.

dudúc, dudúťiri, dudúș, dudús vb. III. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *duc.* 1. A aduce.

2. A (se) duce până la capăt.

Et.: din *du-* + *duc^{1,2}*.

duducărǎs vezi **duducărǎs**.

duducărǎs, duducărǎri, duducărǎđ, duducărǎt vb. IV. *Tranz., intranz. și refl.* Dms s.v. *ducărǎs.* A se nimeri.

Var.: **duducărǎs** (Dms s.v. *ducărǎs*).

Et.: din *du-* + *ducărǎs*.

dudulét *s.m.* Pap² 78; Cap 119; Dms. Paparudă. *Brăslăvéți* × *dărără dudulét că nu mirđá.* (Locuitorii din *Birislăv* au făcut [o] paparudă pentru că nu ploua.) Dms s.v.; *Çon ăi sűșă mări, [...] fétili dără dudulét.* (Când e secetă mare, [...] fetele fac paparudă.) Can T¹ 269/18. F i g. Ud până la piele. *Dudulét ti fěási.* (Te-a udat până la piele.) Dms s.v.; *Dudulét ă, cucurđati scăldát.* (L i t. E [ca o] paparudă, cocoșel ud. = Este ud până la piele.) Can T² 177/38.

Et.: cf. mac. *dodola*, bg. *dodulica* (BER I 406, s.v. *dodola*).

dudún, dudunári, dudunáj, dudunát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *dun*. A termina de adunat.

Et.: din *du-* + *dun*.

dudupărđás vezi **dudupărđós.**

dudupărđós, dudupărđori, dudupărđói, dudupărđót *vb.* IV. *Refl.* Dms s.v. *dupărđás*. A se sprijini.

Var.: **dudupărđás** (Dms s.v. *dupărđás*).

Et.: din *du-* + *dupărđós*.

dufác, dufátiri, dufés, dufát (dufápt) *vb.* III. *Tranz.* Can² 384; Cap 102, 124 s.v. *fac*; Dms s.v. *fac*. A termina de făcut.

Var.: **dăfác** (Can² 384; Cap 102, 124 s.v. *fac*; Dms s.v. *fac*).

Et.: din *du-* + *fac*.

dufáric, dufáricári, dufáricáj, dufáricát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *fáric*. A termina de potcovit.

Et.: din *du-* + *fáric*.

dufrec, dufricári, dufricáj, dufricát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *frec*. A termina de frecat.

Et.: din *du-* + *frec*.

dufrig, dufríđiri, dufriș, dufrípt *vb.* III. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *frig*. A (se) frige bine. *Că si dufrísi [birbăđili] și că si scăpă di còla, ău ărdic ó țápa.* (După ce se fripse bine [berbecul] și după ce scăpă de acolo, ridică frigarea.) DP 54/9.

Et.: din *du-* + *frig*².

dufrimínt, dufrimintári, dufrimintáj, dufrimintát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *frimínt*. A termina de frământat.

Et.: din *du-* + *frimínt*.

dufrđang vezi **dufrđng.**

dufrđng, dufrđngári, dufrđngș, dufrđnt *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *frđang*. A termina de spart.

Var.: **dufrđang** (Dms s.v. *frđang*).

Et.: din *du-* + *frđng*.

dufúr, dufurári, dufuráj, dufurát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *fur*. A fura tot, a termina de furat.

Et.: din *du-* + *fur*.

dugăzés, dugăziri, dugăzii, dugăzít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *găzés*. A călca în picioare.

Et.: din *du-* + *găzés*.

dúglă, pl. dúgli *s.f.* Cap 119; Dms. Monedă veche din aur. *Si fălđăști că ări undóy dúgli.* (Se mândrește că are câteva monede din aur.) Dms s.v.

Var.: **dúblă**² (AtaM 64/21; Dms s.v.).

Et.: mac., bg. *dubla*.

dugnujés, dugnuiri, dugnuij, dugnuít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *gnuješ*. A gunoi peste tot.

Et.: din *du-* + *gnuješ*.

dugrá *s.f.* Dms. Armă de foc.

Et.: cf. alb. *dogra*.

dugrăbăjés, dugrăbáiri, dugrăbáj, dugrăbăit *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *grăbăjš*. A lua cu totul, a termina de luat.

Var.: **dugrăbăvés** (Dms).

Et.: din *du-* + *grăbăjš*.

dugrăbăvés vezi **dugrăbăjés.**

dugrămađie vezi **dugrămađiă.**

dugrămađiă, pl. dugrămađii *s.m.* Wild h. 369/3, 4; Dms. Dulgher, tâmplar. *Ăn drum bătú di un dugrămađiă.* (Pe drum întâlnești un dulgher.) DP 91/39.

Var.: **drugumađie** (Wild h. 369/4), **dugrămađie** (Wild h. 369/3), **dugrumađie**

(Wild h. 369/3), **dulmăgőia** (Cap 119; ALR II, 1, h. 222/012; Dms).

Et.: tc. **doğramacı** (mac., bg. **dogramağija**).

dugripés, dugripíri, dugripíj, dugripít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *gripés*. A asmuți.

Et.: din *du-* + *gripés*.

dugrumaגיע vezi **dugrămăgőia**.

dugunés, duguníri, duguníj, dugunít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *gunés*. A mâna; a goni; a izgoni.

Et.: din *du-* + *gunés*.

dugúst, dugustári, dugustáj, dugustát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *gust*. A termina de gustat.

Et.: din *du-* + *gust*.

dugustés, dugustíri, dugustíj, dugustít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *gustés*. A se ospăta, a se ghițtui.

Et.: din *du-* + *gustés*.

dugutfés, dugutfíri, dugutfíj, dugutfít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *gutfés*. A prepara mâncare, a termina de gătit.

Et.: din *du-* + *gutfés*.

duğăngărés, duğăngăriri, duğăngăríj, duğăngărít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *ğăngărés*. A suna din clopoțel.

Et.: din *du-* + *ğăngărés*.

duğán vezi **dukán**.

duğén vezi **dukán**.

duh, pl. dúhur s.n. Dms. Spirit (sfânt).

Et.: mac., bg. **duh**.

duj vezi **doj**.

Dúja n.pr. Pap M² 176/10; Cap 119. Nume de deal în *Úmă*.

dujăvés, dujăvíri, dujăvíj, dujăvít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *ăvés*. A se ivi peste tot.

Et.: din *du-* + *ăvés*.

Dúič n.pr. Pap M² 176/11; Cap 119. Nume de fântână în *Óșin*.

dúji vezi **dojł**.

dujérb, dujérbiri, dujérs, dujért vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *jérb*. A fierbe bine. *Cárnğa-~ córávă că nu-~ du ărtă*. (Carnea

este tare fiindcă nu este fiartă destul.) Dms s.v. *córáv*.

Et.: din *du-* + *érb*.

dujés, dujšóri, dujšój, dujšót vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *jés*. A ieși de tot. *Šárpili áncă nu vęa dujšót di sub roápă*. (Șarpele nu ieșise încă de tot de sub piatră.) DP 26/9.

Et.: din *du-* + *és*.

duji vezi **dojx**.

duilcă vezi **duóică**.

duistribés, duistribíri, duistribíj, duistribít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *istribés*. A curăța de tot.

Et.: din *du-* + *istribés*.

duizdiés, duizdiíri, duizdiíj, duizdiít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *izdiés*. A-și da sufletul.

Et.: din *du-* + *izdiés*.

duizvărvés, duizvărvíri, duizvărvíj, duizvărvít vb. IV. *Refl.* A se perinda peste tot. *Dúpu ři si duizvărvíră, kelésu lă lăšó řéla cálu ăn un ándac*. (După ce se perindară peste tot, chelul lăsă calul într-un șanț.) DP 68/10.

Et.: din *du-* + *izvărvés*.

dujdóvnic vezi **drujdóvnic**.

dujdúvnic vezi **drujdóvnic**.

dujóc, dujucári, dujucáj, dujucát vb. I. *Tranz.* și *intranz.* Dms. A juca până la sfârșit.

♦ *Ti căřăș ăn táneř, dujócă-la!* (Te-ai prins în horă, joac-o până la sfârșit!) Cap² 182/15.

Et.: din *du-* + *joc*².

dujúdic, dujudicári, dujudicáj, dujudicát vb. I. *Tranz.* și *intranz.* Dms s.v. *judic*. A judeca definitiv; a gândi profund.

Et.: din *du-* + *judic*.

dujúng, dujúngiri, dujúns, dujúns vb. III. *Intranz.* Dms s.v. *jung*. A ajunge; a merge până la capăt.

Et.: din *du-* + *jung*.

dujúr, dujurári, dujuráji, dujurát vb.

I. *Intranz.* Dms s.v. *jur.* A jura, a depune jurământ..

Et.: din *du-* + *jur.*

dujút, dujutári, dujutáji, dujutát vb.

I. *Tranz.* Dms s.v. *jut.* A ajuta necondiționat, fără limită.

Et.: din *du-* + *jut.*

dukán, pl. dukáni s.n. Pap² 78; Can² 390; Cap 119; Cerna A/1725; Dms. Prăvălie. *Jel i zúyǎ ișǎ și zǎțé la sóri pri la dukán.* (În fiecare zi el ieșea [afară] și zăcea la soare în fața prăvăliei.) Can T¹ 281/31; *Ra únǎ úarǎ un yom moș; aș ve un dukán.* (Era odată un om bătrân; avea o prăvălie.) Cap² 43/8; *Con amná drúmu, bǎtú di un dukán.* (Cum mergea pe drum, dădu de o prăvălie.) Cap² 139/30; *Țista yom [...], ca si dúsi lângǎ dukánu lu mincunósi× „pat” cu tuǎgu la măgar și túntǎa ǎ× cǎzú di la măgar un miǎt.* (Acest om [...], dacă se duse lângă prăvălia mincinoșilor, „poc”, cu toiajul în măgar și atunci îi pică de la măgar un bănuț de argint.) Pap M² 24/34; *Tu s-ti du, Téga, dirép ǎn cǎtún; dirép ǎn cǎtún, la dugénu meú.* (Téga, tu să te duci direct în sat; direct în sat, la prăvălia mea.) Cap² 20/22; *Tricú țǎa fǎtǎ pri la dukáni.* (Fata trecu pe la prăvălii.) MP 30/12; *Fǎta lu crǎluluǎ vǎa zis si ncǎdǎ dukánili.* (Fata împăratului zisese să închidă prăvăliile.) MP 30/11; *Sucǎțili vǎaú ǎrbǎ pǎn di bron, dukánili toǎti dișcǎsi fǎr di stǎpón, ǎnúntru sǎldi cucóți× cǎntáú și cójii× látráú.* (Ulițele aveau iarbă până la brâu, prăvăliile toate deschise, fără stăpân, numai cocoșii cântau înăuntru și câinii látrau.) Cap² 144/33; *ǎn Fúștiń góali dukáni, țǎ ver cúmpǎr.* (La Fúștiń [sunt] numai prăvălii, cumperi ce vrei.) Dms s.v.; *Váni vǎa și dukán și cǎviné.* (Ion avea și prăvălie și cafenea.) Dms s.v.

◆ *Toǎti dukánili luǎ sa.* (L i t. Toate prăvăliile sunt ale lui.= Se spune despre cineva care umblă de colo-colo, fără niciun rost.) Cap² 177/34.

Var.: **duǎán** (Cap 119 s.v.), **duǎén.**

Et.: tc. **dükkân** (mac. **dukjan**, bg. **djukjan**).

dukanǎia vezi **dukanǎiǎ.**

dukanǎiǎ vezi **dukanǎiǎ.**

dukáptin, dukáptinari, dukáptináji, dukáptinát vb. I. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *káptin.* A (se) pieptăna, a (se) termina de pieptănat.

Et.: din *du-* + *káptin.*

dukanǎiǎ, pl. dukánǎji s.m. Can² 390; Cap 119 s.v. *dukán*; Dms. Negustor. *Aú trimési la dukánǎia ca si le pátrusprǎț di arșón di astár, tot virisina.* (O trimise la negustor să ia paisprezece coți de căpușeală, pe datorie.) Can T² 108/37; *Dǎrǎ únǎ cǎrti, cacúm cǎ móșu dukánǎia cǎta súfliti la únǎ úarǎ tǎlčǎ.* (Scrise un bilet cum că bătrânul negustor a omorât atâtea suflete dintr-odată.) Cap² 43/13; *Antrǎ la un dukánǎia, șizú și lǎ să spúnǎ mincún.* (Intră la un negustor, se așeză și începu să spună minciuni.) Cap² 46/8; *Dukanǎia, cum vút-aú vindút nári, ve picát pri kúpéng și si veú dunát múlti mușt pri picátúrlu di nári.* (Cum negustorul vânduse miere, picase pe oblon și se adunaseră multe muște pe picăturile de miere.) Can T¹ 281/32.

Var.: **dukanǎia, dukánǎiǎ, dukánǎiǎ** (Dms s.v.).

Et.: tc. **dükkâncı** (mac. **dukjanǎja**, bg. **djukjanǎja**).

dukés, dukíri, dukíj, dukít vb. IV. *Refl.* MP 60/9; DP 89/4. A înțelege, a-și da seama. *Purcáru, cǎri ra ǎn úrmi, si dukí cǎ úa stau úámin.* (Porcarul, care venea din urmă, își dădu seama că aici stau oameni.) DP 89/4; *Fǎta ra mult*

ancrîlătă și si dukî ca țista uom nu i luăș di la buric. (Fata era foarte isteată și înțelese că omul ăsta nu-i bolnav de inimă.) MP 60/9.

Et.: ar. *dukéscu*; cf. și alb. *dukem*.

dukicá vezi **dékicá**.

dukimăsés vezi **dukimisés**.

dukimîă, pl. **dukimî** s.f. Dms. Minune. *Si feási mári dukimîă.* (S-a arătat mare minune.) Dms s.v.

Et.: gr. *δοκιμή*.

dukimisés, **dukimisiri**, **dukimisîj**, **dukimisít** vb. IV. *Tranz.* și *intrans.* Pap¹ 43-44; Pap² 78; Can² 390; Cap 119; ALDM h. 224/1, h. 225/1; Dms. A supraveghea; a proba; a înțelege, a-și da seama; a recunoaște. *Ángălu [...] si cáță di si glăvăști la un zingín și prôapi trej an ič si nu si zărôadă; țista zingínu túcu la dukimiséa.* (Îngerul [...] se prinse să se bage slugă la un bogătaș și aproape trei ani să nu rădă; bogătașul ăsta îl supraveghea [= era cu ochii pe el].) Cap² 104/4; *Îjju ampirátuluț dukimási jundi si culcă fîăta.* (Fiul împăratului și-a dat seama unde se culcă fata.) MP 70/29; *Raș și țor cári veaș dukimisít că Márca aș dirépt.* (Erau și dintre aceia care înțeleseseră că Márca [= Cráli Márca] e [om] drept.) DP 73/26; *Țăăr și iuă si dukimisîș dăli puăt su-ș licușă.* (Vreau și eu să-mi dau seama dacă pot s-o vindec.) MP 180/21; *S-ljăa únu, s-la dukimisîșcă, lânta s-la dukimisîșcă, tîăță zúua cîăla si si umăráscă.* (O să ia unul [= un fluier] să-l probeze, pe altul să-l probeze, o să se obosească acolo toată ziua.) MP 54/20; *Dukimisîj că șa raș lucrili.* (Am înțeles că așa stăteau lucrurile.) Dms s.v.; *Lă dukimisîră dúpă laf.* (L-au recunoscut după vorbă.) Dms s.v.

Var.: **dukimăsés**, **dukimisîș**.

Et.: gr. *δοκιμάζω*.

dukimisîș vezi **dukimisés**.

dukimlîă, pl. **dukimlî** adj. Dms. Arătos; important. *Dukimlîă om!* ([Ce] om important!) Dms s.v.

Et.: din *dukimlîă* + *-lîă*.

dukîngîă vezi **dukăngîă**.

dukités, **dukítiri**, **dukítîj**, **dukítít** vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *Kités.* A împodobi, a termina de împodobi.

Et.: din *du-* + *kités*.

duláč vezi **dăláč**.

duláčcă, pl. **duláčki** s.f. Cap 119; Dms. Bardă, secure. *Duláčcă di durătúră.* (Bardă de tăiat lemne.) Cap 119 s.v.; *Pudô-n-u țea duláčca, că să-ș ta× văájca.* (Dă-mi-o barda, să tai craca.) Dms s.v.

Et.: cf. *duláč* (s.v. *dăláč*).

dulág, **dulágári**, **dulágáj**, **dulágát** vb. I. *Intrans.* Dms s.v. *lag.* A alerga peste tot.

Et.: din *du-* + *lag*.

dulámă, pl. **dulóm** și **dulómur** s.f. Can² 390; Cap 119; Carna A/Supl; Dms. Dulamă. *Dulámă cu culcăf.* (Dulamă cu ornamente de catifea pe coate.) Cap 119 s.v.; *Ăș turí duláma an drum și si zăngunisí.* (Aruncă dulama în drum și se puse pe fugă.) DP 54/24; *Duláma [cuparánu] aș pun prísti sucárdi și-ș cu móniș lunș până pri mărđeli.* *Duláma-ș lúngă până pri crúți.* *Și șa ári dinzúr anzúr găítán, áma vînăt, ili négru; roș găítán nu si púni nițicș la dulámă.* (Dulama [cuparánu] o pun peste sarică și e cu mâneci lungi până la încheieturile mâinilor. Dulama e lungă până pe șale. Și ea are găitan de jur împrejur, fie albastru, fie negru; găitan roșu nu se pune niciodată la dulamă.) Can T¹ 265/5-8.

Et.: tc. *dolama* (mac., bg. *dolama*).

duláp, pl. **dulápur** s.n. Pap² 78; Can² 390; Cap 119; Dms. Dulap. *Ficóru nu vizú țivagódșca lant, sáldi córpa, cárș-u lș șș-u turí an un duláp.* (Băiatul nu văzu nimic altceva, numai batista, pe care o luă și o aruncă într-un dulap.) Pap M² 162/33;

Vrin čăpcōān a×li furōā pârli din duláp.
(Un hoț i-a furat banii din dulap.) Dms s.v.; *Lǎ-×a-ț-li, miluli, ān țela dulápu sa [pârli].* (Ia-ți-i, dragule, [banii] sunt în acel dulap.) DP 65/40.

Et.: tc. **dolap** (mac., bg. *dolap*).

dulás, dulásári, dulásáj, dulását vb.

I. *Tranz.* Dms s.v. *las*. A lăsa definitiv, a părăsi.

Et.: din *du-* + *las*.

dulátru, dulátrári, dulátráj, dulátrát vb.

I. *Intranz.* Dms s.v. *látru*. A termina de lătrat.

Et.: din *du-* + *látru*.

duláfés, duláfiri, duláfij, duláfít vb.

IV. *Intranz.* Dms s.v. *lăfés*. A sta de vorbă.

Et.: din *du-* + *lăfés*.

dulăpăjés, dulăpări, dulăpáj, dulăpáit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *lăpă* ʔés. A înfuleca.

Var.: **dulăpnés** (Dms s.v. *lăpă* ʔés).

Et.: din *du-* + *lăpă* ʔés.

dulăpnés vezi **dulăpăjés**.

dulázés, duláziri, dulázij, dulázít vb.

IV. *Intranz.* Can² 390; Cap 119, 167 s.v. *lázés*; Dms s.v. *lázés*. A merge în picioare, a nu mai merge de-a bușilea. *Ficóru mărișór [...], ca si dulázescă.* (Copilul mărișor [...], când începe să meargă în picioare.) Can T² 100/1.

Et.: din *du-* + *lázés*.

dulegăn, dulegănári, dulegănáj, dulegănát vb. I. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *leágăn*. A se legăna.

Et.: din *du-* + *leágăn*.

dulgáti¹, pl. dulét s.m. Dms. Jgheab făcut din tuburi de argilă arsă, prin care se scurge apa de la cișmea. *Délmi că dǎdim di dulét, cóla va să ra čěsmă.* (Dacă am dat de jgheaburi, acolo trebuia să fie cișmea.) Dms s.v.

Et.: bg. dial. *dulec*.

Dulgáti² n.pr. Pap M² 176/12; Cap 119; Dms. Nume de fântână în *Lúnđín*.

Et.: *dulgáti¹*.

dulegáj, dulári, duláj, dulát vb. I.

Tranz. Dms s.v. *leáj*. A lua tot; a acapara.

Et.: din *du-* + *leáj*.

dulég¹, dulegáziri, duleș, dulés vb. III.

Tranz. Dms s.v. *leg*. A alege.

Et.: din *du-* + *leg¹*.

duleg², dulegári, dulegáj, dulegát vb.

I. *Tranz.* Dms s.v. *leg*. A lega strâns.

Et.: din *du-* + *leg²*.

dulét, duletiri, duletij, duletit vb. IV.

Intranz. Dms s.v. *litcăjés*. A pleca.

Et.: din *du-* + *let*.

dulicșurizéz, dulicșurizári, dulicșurizáj, dulicșurizát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *licșurizéz*. A ușura de tot.

Et.: din *du-* + *licșurizéz*.

dulicujés, dulicuiri, dulicuij, dulicuít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *licujés*. A tămădui, a vindeca de tot.

Et.: din *du-* + *licu* ʔés.

duling, dulinđiri, dulinș, dulinș vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *ling*. A linge tot.

Et.: din *du-* + *ling*.

dulinivés, duliniviri, dulinivij, dulinivít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *linivés*. A lenevi.

Et.: din *du-* + *linivés*.

dulipés, dulipiri, dulipij, dulipít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *lipés*. A lipi, a termina de lipit.

Et.: din *du-* + *lipés*.

duliturgísés, duliturgísiri, duliturgísij, duliturgísít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *liturgísés*. A termina de slujit o slujbă.

Et.: din *du-* + *liturgísés*.

dulmăgójă vezi **dugrămăgijă**.

dulțeată, pl. dulțetur s.f. Can² 389; Cap 120; Dms. Dulceață.

Et.: din *dulți* + *-ăță*.

dulți, pl. duț adj. și adv. Pap¹ 44; Pap² 78; Can² 390; Cap 120; Cerna A/1841; Dms. Dulce; plăcut (la gust). *Bre, ți dulți cărni.* (Măi, ce carne plăcută

la gust.) W 73/16; *Di dǔlți maj dǔlți, ăñ misúr nu si púni.* ([E] foarte dulce, [și] nu se pune în strachină. [Ghicioare = Somnul].) Can T² 114/23; *Ăñ am țe am, ni ăñ misúr si púni, ni ăñ mǔñ si cățã, ma di el ma dǔlți nǔ-ári.* (Am ce am, nici în strachină nu se pune, nici cu mâna nu se apucã, dar mai dulce decât el nu e [nimic]. [Ghicioare = Somnul].) Cap² 160/13; *Țișțea dojx fraț zăcățărã sã cǔntã cǔntiți mult duș și mult úbãvi.* (Cei doi frați începurã sã cânte cântece foarte plăcute și foarte frumoase.) Pap M² 145/19; *Bilbíxu ișót-ay din căfész [...], zăcântát-ay mult dǔlți.* (Privighetoarea a ieșit din colivie [...], a început sã cânte foarte plăcut.) AtaM 380/9.

Dǔlți sã-x iǔã. Sã-i fie de bine. *Țista cãri ay lǔ tórba și el ra vrin flãmúnd, șa cã dǔlți sã-x iǔã.* (Asta care a luat traista era și el un [om] flãmând, așa cã sã-i fie de bine.) DP 70/36.

♦ *Láptili cǔt-ai dǔlți, cǔt-ai mǎrós.* (L i t. Laptele pe cât e de dulce, pe atât e de amar. = Se spune despre lucrurile bune și plăcute care se obțin cu greutate.) Pap M² 72/21; *Úáspițu nu si prușțătã cu beári și cu mǎncãri, ma cu dǔlți zbor.* (Oaspetele nu se întâmpinã cu bãuturã și cu mâncare, ci cu vorbã bunã.) Cap² 210/7.

Et.: lat. *dulcis*.

dǔlțicãv, dǔlțicãvã pl. dǔlțicãv, dǔlțicãvi adj. Can² 390; Cap 120 s.v. *dǔlți*; Dms. Dulceag.

Var.: **dulțicãv** (Can² 390).

Et.: din *dǔlți* + *-icãv*.

dulțicãv vezi **dǔlțicãv**.

dulțimi s.f. Can² 390; Cap 120 s.v. *dǔlți*; Dms. Dulceață, dulce. *Lã pucãni cu únã dulțimi.* (L-a servit cu un dulce.) Dms s.v. P. e x t. Prietenie, înțelegere. *Mult vã-ú veș dulțimeã.* (L i t. Aveți multã înțelegere. = Sunteți prieteni foarte apropiați.) Cap² 177/43.

Et.: din *dǔlți* + *-imi*.

dulucnés, dulucniri, dulucniț, dulucnít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *lucnés*. (Despre câine) a bea, a lipăi.

Et.: din *du-* + *lucnés*.

dulumnés, dulumniri, dulumniț, dulumnít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *lumnés*. A se duce la fund.

Et.: din *du-* + *lumnés*.

dulumutés, dulumutiri, dulumutiț, dulumutít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *lumutés*. A mormăi, a bombăni.

Et.: din *du-* + *lumutés*.

dulunțés, dununțiri, dununțit, dununțít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *lunțés*. A prelungi.

Et.: din *du-* + *lunțés*.

duluștés, duluștiri, duluștiț, duluștít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *luștés*. A decoji, a dezghioaca.

Et.: din *du-* + *luștés*.

duluvés, duluviri, duluvit, duluvít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *luvéés*. A vâna.

Et.: din *du-* + *luvéés*.

duxért, duxirtári, duxirtáit, duxirtát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *xért*. A ierta, a absolvi de păcate.

Et.: din *du-* + *xért*.

duxupés, duxupiri, duxupit, duxupít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *xupés*. A curățã de tot de coajã.

Et.: din *duxupés*.

Dúma n.pr. Pap² 78; Cap 120. Nume de persoanã.

dumaKín vezi **dumãKín**.

dumaKincã vezi **dumãKincã**.

dumán s.n. Cap 120; Wild h. 439/6; Dms. 1. Fum. *Bisxárica cǔan ărděã, dumánu pãn la țer si ărdicã.* (Când ardea biserica, fumul se ridica pãnã la cer.) Dms s.v.; *Cǔñ si duțé „bam, bam, bam”, cu mǎrtínu ăñ smăreț, [...] si fési mári dumán.* (Când se ducea „poc, poc, poc!”,

cu pușca prin ienuperi, [...] se făcu mult fum.) Cap² 54/39. **2.** Praf. *Vinturița dumán făți.* (Vârtejul face praf mult.) Dms s.v.

♦ *Dumán n-u lú cru.* (Praful sunt. = S-a ales praful de mine.) Dms s.v.

Et.: tc. **duman** (mac., bg. **duman**).

dumánc vezi **dumánánc**.

dumástic vezi **dumęástic**.

dumáțin, **dumáținári**, **dumáținái**, **dumáținát** vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *máțin*. A termina de măcinat.

Et.: din **du-** + **máțin**.

dumăcnés, **dumăcníri**, **dumăcníj**, **dumăcnít** vb. IV. *Tranz.* și *intrans.* și *refl.* Dms s.v. *măcnés*. A târi; a aluneca de tot.

Et.: din **du-** + **măcnés**.

dumăkin, pl. **dumăkiún** s.m. Pap² 78; Can² 390; Cap 120; Dms. Gospodar; stăpân. *Lę și di tçáti aláturli ți ári un dumákin án casă.* (Ia și din toate uneltele pe care le are în casă un gospodar.) Pap M² 103/13; *Si fǎsi ǎl dumákin an lu puǎpǎia casa.* (El se făcu stăpân în casa popii.) MP 232/4; *Mántręáști dírá di eș șiu dumákinlu dǎrá únă dúpcă.* (Vede urmă de arici și gospodarul făcu o groapă.) AtaM 365/10. P. e x t. Soț. *Nu n-u casă dumákinu.* (Soțul [meu] nu e acasă.) Dms s.v.

♦ *Bun dumákin.* (L i t. Bun stăpân[ul]. = Se spune când copiii fură fructele din grădina unui vecin.) Cap² 178/1.

Var.: **dumákin**.

Et.: mac., bg. **domakin**.

dumăkincă, pl. **dumăkínki** s.f. și adj. Pap² 78; Cap 120 s.v. *dumákin*; ALR II, 1, h. 130/012; Dms. Gospodină. *Și șa-ș rǎmási búna fǎtǎ dumákincă an casă.* (Și așa a rămas fata cea bună gospodină în casă.) MP 160/30; *Sǎ nvętǎ mínti că s-i ǎ dumákincă di ęa ncóla.* (Să se învețe mînte să fie gospodină de acum încolo.) Cerna T; *Cása lu dumákincă ǎ mu-xári a ǎ dájma pac.* (Casa femeii gospodine e

întotdeauna curată.) Kats 66/17. P. e x t. Soție, nevestă. *N-u lóșǎ dumákinca.* (Mie bolnavă soția.) Dms s.v.; *Vo ~ să pisǎjés únă cárti la dumákinca si gutfęáscǎ și priștęátǎ argátǎ.* (Vreau să-i scriu nevestei o scrisoare, să gătească și să-i întâmpine pe argați.) Cap² 112/1.

Et.: din **dumăkin** + **-că**.

dumăjés, **dumăjiri**, **dumăj**, **dumăit** vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *mǎjés*. A lovi tare. Var.: **dumăjnés** (Dms s.v. *mǎjés*).

Et.: din **du-** + **mǎjés**.

dumăjnés vezi **dumăjés**.

dumánánc, **dumăncári**, **dumăncáj**, **dumăncát** vb. I. *Tranz.* Can² 390; Cap 120, 180 s.v. *mánánc*; Dms. A termina de mâncat. *Ca s-xa dumánánț péștiș s-la xi duń úásili.* (După ce o să termini de mâncat peștii, să le aduni oasele.) Cap² 92/2; *Lántǎ seǎrá árǎ șa feási și prǎpi să x dumánáncǎ toț.* (În cealaltă seară tot așa făcu și aproape să-i termine de mâncat pe toți.) DP 41/38; *Ca dumăncǎ, li dunǎ tçáti úásili.* (După ce a terminat de mâncat, a adunat toate oasele.) Cap² 92/4.

Var.: **dămánc** (Can² 390 s.v.; Cap 120, 180 s.v. *mánánc*; Dms), **dumánc** (Cap 120, 180 s.v. *mánánc*), **dumánc** (Cap 120, 180 s.v. *mánánc*).

Et.: din **du-** + **mánánc**.

dumánc vezi **dumánánc**.

dumăncǎs vezi **dumăncǎș**.

dumăncǎș, **dumăncǎri**, **dumăncǎj**, **dumăncǎt** vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *măncǎș*. A se trudi; a se istovi.

Var.: **dumăncǎș** (Dms s.v. *măncǎș*).

Et.: din **du-** + **măncǎș**.

dumăndărés, **dumăndări**, **dumăndărij**, **dumăndărit** vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *măndărés*. A se mândri, a nu-și încăpea în piele de mândrie.

Et.: din **du-** + **măndărés**.

dumănică vezi **dumínică**.

dumărsés, dumărsíri, dumărsíj, dumărsít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *mărsés*. A mânca de dulce.

Et.: din *du-* + *mărsés*.

dumătés, dumătíri, dumătíj, dumătít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *mătés*. A se murdări peste tot.

Et.: din *du-* + *mătés*.

dumăznés, dumăzníri, dumăzníj, dumăznít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *măznés*. A netezi bine de tot.

Et.: din *du-* + *măznés*.

dumbărés, dumbăríri, dumbăríj, dumbărít vb. IV. *Tranz.* Dms. A face zgomot, a zdrăngăni. *Nu dumbăreă tiniKíjă, că mi ănluzoăş.* (Nu [mai] zdrăngăni tinicheaua, că m-ai înnebunit.) Dms s.v.

Et.: onomatopee.

dumbărlivés, dumbărlivíri, dumbărlivíj, dumbărlivít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *ămbărlivés*. A ameţi; a căpia.

Et.: din *du-* + *mbărlivés* (s.v. *ămbărlivés*).

dumbét, dumbítári, dumbítáj, dumbítát vb. I. *Tranz.* şi *refl.* Dms s.v. *ămbét*. A (se) îmbăta criţă.

Et.: din *du-* + *mbet*.

Dumbróvi *n.pr.* Pap M² 176/13; Cap 120; Dms. Nume de loc în *Óşin*.

Et.: sl. *dŏbrava*.

dumburoás vezi **dumburós**.

dumburós, dumburóri, dumburóji, dumburót vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *ămburóás*. A lupta până la capăt.

Var.: **dumburóás** (Dms s.v. *ămburóás*).

Et.: din *du-* + *mburós*.

dumęástic, dumisticári, dumisticáj, dumisticát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *męástic*. A mesteca, a termina de mestecat.

Var.: **dumástic** (Dms s.v. *męástic*).

Et.: din *du* + *męástic*.

dumétur, dumiturári, dumituráj, dumiturát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *métur*. A termina de măturat.

Et.: din *du-* + *métur*.

Dúmi *n.pr.* Pap M² 170/27; Can² 390; Cap 120 s.v. *Dumínică*. Nume dat viţelului născut într-o zi de duminică.

Et.: *dumínică*.

dumilujés, dumiluíri, dumiluíj, dumiluíť vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *milujés*. A iubi foarte tare.

Et.: din *du-* + *milu ős*.

duminčún, duminčúnári, duminčúnáj, duminčúnát vb. I. *Tranz.* şi *refl.* Dms s.v. *minčún*. A minţi; a (se) înşela.

Et.: din *du-* + *minčún*.

duminés, duminíri, duminíj, duminít vb. IV. *Tranz.* şi *refl.* Dms s.v. *minés*. A (se) schimba.

Et.: din *du-* + *minés*.

dumínică, pl. dumíniť *s.f.* şi *adv.* Pap¹ 44; Pap² 78; Can² 390; Cap 120; Cerna A/1535; Wild h. 539/1-7; Dms. *Dumínică. Ţęástă dumínică ři vini s-nă dúřim la băşęarcă.* (Duminica asta ce vine o să ne ducem la biserică.) Cap 120 s.v.; *Lunčínéřix sa ři mult bisiricóş, dintru ře sărbătóřli ři dumíňli bisęrica nu xă řóni di muř ři vin să si rógă la Dómnu.* (Locuitorii din *Lunčín* sunt şi foarte bisericóşi, de aceea, în zilele de sărbătoare şi duminicile biserică nu-i încape de mulţi ce vin să se roage la Domnul.) Can T¹ 263/2; *Dumínică nă izprimęám ři iřám lă or.* (Duminica ne îmbrăcam cu haine curate şi ieşeam la horă.) Dms s.v.

Var.: **dumănică** (Cap 120 s.v.; Wild h. 539/7; Dms), **dumíncă**.

Et.: lat. *dominica*.

dumíncă vezi **dumínică**.

dumirés, dumiríri, dumiríj, dumirít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *mirés*. A termina de măsurat.

Et.: din *du-* + *mirés*.

dumirusés, dumirusíri, dumirusî,
dumirusít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *mirusés*. A termina de mirosit.

Et.: din *du-* + *mirusés*.

dumislés, dumislíri, dumislî,
dumislít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *mislés*. A gândi profund.

Et.: din *du-* + *mislés*.

dumitirés, dumitiríri, dumitirî,
dumitirít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *mitirés*. A distruge, a nimici.

Et.: din *du-* + *mitirés*.

dumiuréz, dumiurári, dumiuráj,
dumiurát vb. I. *Intranz.* Dms s.v. *miuréz*. A termina de miorlăit.

Et.: din *du-* + *miuréz*.

dúml'ártat vezi **duml'irtát**.

dumlért, duml'irtári, duml'irtáj,
dumxirtát vb. I. *Tranz.* Pap² 76. A se ruga lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor. *Domxértu!* (Mă rog lui Dumnezeu să mă ierte.) Pap² 76 s.v.; *Sa-ț domxértu tátu-tu!* (O să mă rog lui Dumnezeu pentru o iertarea păcatelor lui tată-tău.) Pap² 76 s.v. *Unipersonal.* *Dúm-xártă*. Dumnezeu să-l ierte! *Ĭel, cum amná drúmu și zîțǎ „Dom-xártă”, bătú di úná núntă.* (El, cum mergea pe drum și zicea „Dumnezeu să-l ierte”, întâlnește o nuntă.) Pap M² 157/26; *Și țéxa fúriș cum vinéșu și „dum-xártă-la” zîțéșu, șizurǎ toș cóna.* (Și hoșii, cum veneau și ziceau „Dumnezeu să-l ierte!”, se opriră acolo.) Cap² 47/11. P. e x t. s. Parastas, pomenire. *Si toárnă nǎpó~ la mǎncǎre di Dum-xártă.* (Se întorc la masa de *Dum-xártă* [= de parastas].) Cerna T.

Var.: **Doml'ártă**.

Et.: din *Dqámni* + *lúrtǎ*.

duml'irtát, duml'irtátǎ, pl. duml'irtát,
dum l'irtáti adj. Dms. Iertat de Dumnezeu; mort.

Var.: **duml'ártát** (Dms).

Et.: vezi **dum l'ért**.

dumnés(c), dumneșcǎ, pl. dumnéșt
adj. Cap 115 s.v. *domn*; Dms. Domnesc;

boieresc. *Cásǎ dumneșcǎ.* (Casă boierească.) Cap 115 s.v. *domn*.

Var.: **dumnésc** (Dms).

Et.: din *domn* + *-és(c)*.

dumnésc vezi **dumnés(c)**.

dumnílǎ, pl. dumníl' s.f. Dms. Domnie.

Et.: din *domn* + *-l'ǎ*.

dumnizés(c), dumnizeșcǎ, pl. dumnizéșt adj. Pap¹ 44; Pap² 78; Cap 120; Can² 390; Dms. Dumnezeiesc, de la Dumnezeu. *Și si dǎdi zbor dumnizésc la Ĭel.* (Și auzi el cuvânt de la Dumnezeu.) Pap M² 22/29; *Țista lúcrú dumnizés!* (Asta-i lucrare dumnezeiască, lucrarea lui Dumnezeu.) Cap 120 s.v.

Var.: **dumnizésc**.

Et.: din *dumnizéș* + *-és(c)*.

dumnizésc vezi **dumnizés(c)**.

Dumnizéș s.m. Cap 120 s.v. *dumnizés*. Dumnezeu.

Et.: lat. *domine deus*.

dumór, dumuríri, dumurî, **dumurít** vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *mor*. A muri. *Ca dǎmuri bǎrbátǎ-su, lu~ fǎta ș-u cǎtǎ bun [mǎștea múmǎ], árǎ lu bǎrbátǎ-su~ mult aș mǎncǎ.* (Când muri bărbat-su, pe fata sa [mama vitregă] și-o îngrijea bine, iar pe cea a lui bărbat-su o chinuia mult.) MP 156/22.

Var.: **dǎmór**.

Et.: din *du-* + *mor*.

dumpǎrțóás vezi **dumpǎrțós**.

dumpǎrțós, dumpǎrțóri, dumpǎrțói,
dumpǎrțót vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *ǎmpǎrțóás*. A termina de împărțit.

Var.: **dumpǎrțóás** (Dms s.v. *ǎmpǎrțóás*).

Et.: din *du-* + *mpǎrțós*.

dumpeádic, dumpidicári, dumpidicáj,
dumpidicát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ǎmpéádic*. A împiedica.

Et.: din *du-* + *mpéádic*.

dumplités, dumplitíri, dumplitíj,
dumplitít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v.
ămplités. A termina de ămpletit.

Et.: din *du-* + *mplítés.*

dumputoás vezi **dumputós.**

dumputós, dumputóri, dumputói,
dumputót vb. IV. *Refl.* Dms s.v.
ămputoás. A se ămputi de tot.

Var.: **dumputoás** (Dms s.v.
ămputoás).

Et.: din *du-* + *mpuțós.*

dumpuvinés, dumpuviníri, dumpuviníj,
dumpuvinít vb. IV. *Refl.* Dms s.v.
ămpuvinés. A se veșteji.

Et.: din *du-* + *mpuvinés.*

dumúccăm vezi **dumúccum.**

dumúccum, dumúccári, dumúccáj,
dumúccát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *múccăm.*
A mușca, a-și ınfinge bine colții.

Var.: **dumúccăm** (Dms s.v. *múccăm).*

Et.: din *du-* + *múccum.*

dumúlg, dumúlgári, dumúls, dumúls
vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *mulg.* A termina
de muls.

Et.: din *du-* + *mulg.*

dumumés, dumumíri, dumumíj,
dumumít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *mumés.*
A momi, a ademeni.

Et.: din *du-* + *mumés.*

dumușár, dumușáră, pl. dumușár,
dumușári adj. și *s.m.* și *f.* Dms. Trântor.

Et.: mac. *domașar,* bg. *domașar*
(BER I 410, s.v. *dom).*

dumút, dumutári, dumutáj, dumutát
vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *mut.* A termina de
mutat.

Et.: din *du-* + *mut.*

dumuțoás vezi **dumuțós.**

dumuțós, dumuțóri, dumuțói,
dumuțót vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *muțoás.*
A amuți (pe cineva).

Var.: **dumuțoás** (Dms s.v. *muțoás).*

Et.: din *du-* + (*ăn*)*muțós.*

Dumúz *n.pr.* Cap 120. Nume de
persoană. *Téga cu Dumúzu merg mőná di*

mőná. (*Téga cu Dumúzu merg mőná în
mőná.*) Cap² 20/1.

dumuzăvirdisés vezi **dumuzivirdés.**

dumuzét, pl. dumuzét *s.m.* Dms.
Ginere care locuiește împreună cu socrii;
ginere în casă. *Noj vem dumuzét.* (Noi
avem ginere în casă.) Dms s.v.; *Dumuzétu
nőstru ăj mult sirbičós.* (Ginerele nostru e
foarte harnic.) Dms s.v.

Et.: mac. *domazet,* bg. *domazet*
(BER I 410, s.v. *dom).*

dumuzivirdés, dumuzivirdíri,
dumuzivirdíj, dumuzivirdít vb. IV.
Intranz. Dms s.v. *muzăvirdisés.* A unelti.

Var.: **dumuzăvirdisés** (Dms s.v.
muzăvirdisés).

Et.: din *du-* + *muzivirdisés.*

dumuzlőac vezi **dămuzlőc.**

dumuzlőc vezi **dămuzlőc.**

dun, dunári, dunáj, dunát vb. I.
Tranz. și *refl.* Pap¹ 44; Pap² 78;
Can² 390-391; Cap 120; ALR II s. n., 1, h.
61/012; ALR II s.n., 4, h. 929/012;
ALDM II, h. 1071/7, h. 1080/1-7; Dms.
1. A (se) aduna, a (se) strânge; a culege.
Tíndi fúňă, dúnă gœm. (Îtinde funie,
strânge ghem. [Ghicitoare: Dovleacul].)
Cap² 162/3; *Ără lisíța ř dună toț pėstix*
(Iar vulpea a adunat toți peștii.) Pap M¹
24/9; *La zăcățăręa di ăpríxu, simíňta di
găňășór di maj búnli píčur ou dunău.* (La
începutul lui aprilie, adunau sămănta de
porumb de pe cei mai buni știuleți.) AtaM
350/17; *Fėta, di mŭltă mőncă, aų dănő
tőťă čănúșa.* (Fata, cu multă trudă, adună
toată cenușa.) Can T¹ 279/32; *Maj micu
fráti aų dănő álba fórtumă.* (Fratele mai
mic strânse funia albă.) Cap² 33/13; *Că si
cőpti, dunőm únă zúuă mulț argăț să
sițirőm la grőn.* (Când s-a copt, într-o zi
am adunat mulți argați să secerăm la
grâu.) Cap² 30/2; *Cătunjăňi aj dunără
mŭlti băcșisur la fičúru řista.* (Sătenii
strânseră multe daruri pentru băiatul ăsta.)
MP 16/2; *Dănără tőátă zăntunía și feășiră*

nuntă. (Adunare toate neamurile și făcure nuntă.) Cap² 150/37; *Țela ve unsă ună cărti cu nări și raș dunăti pri ia pătru suti di muști.* (Acela unsese o hârtie cu miere și se adunaseră pe ea patru sute de muște.) Cap² 139/31; *Lag țoăti pórțili să dun nări și luminări.* (Alerg din poartă în poartă să adun miere și ceară.) Pap M² 137/9; *Au trimęsi [fęta] ună őră să dúnă rámur din ună crémná.* (O trimise [pe fată] odată să adune crengi dintr-o prăpastie.) Cap² 38/12; *Am un boș; cõn si cúlcă, yásili aș ți dúnă.* (Am un bou; când se culcă, i se adună oasele. [Ghicitoare: Verigile].) Cap² 163/12; *Cõn si zăsfiręș cu țista sfrięlu, si dúnă țoătă lume.* (Când o să cânti cu acest fluier, o să se adune toată lumea.) Cap² 24/43; *Tõti võșurli lunđinęș si dúnă-n un loc, la Drágni.* (Toate râurile din Lúnđin se adună într-un loc, la Drágni.) Can T¹ 262/16; *Ca zisi lant laș, si dunó põnę și jel kınisi s-ámná.* (Când zise celălalt cuvânt, pâinea [= recolta] se strânse și el porni la drum.) Cap² 25/10; *Z-dunó insánu.* (S-a adunat lumea.) MP 18/25; *Să dunără fičóriș să măjăscă la núcă.* (S-au adunat copiii să bată nukul.) Cap² 29/42; *Tõti cătuničkili si dunără an țista loc.* (Toate sătucurile s-au adunat în acest loc.) Can T¹ 263/13; *Si veș dunát młti mușt pri picătúrli di nări.* (Pe picăturile de miere se adunaseră multe muște.) Can T¹ 281/33; *Să dunșám vına.* (Să culegem via) Dms s.v. **2.** A depăna. ALDM II, h. 1071/7. **3.** A lovi, a izbi. *Si sculó di u dunó lámhá cu cālčca și lámhá căzú.* (Se sculă și lovi balaurul cu paloșul și balaurul căzu.) Cap² 65/21; *Lisıta [...], ca la dunó [lupu] pristi mur, la tălčó.* (Vulpea [...], când îl izbi [pe lup] de zid, îl ucise.) Pap M² 141/23.

Dun cor. A se întrista. *Bábu, nu dúnă cor! Și nuj s-na dųșim.* (Babo, nu te întrista! Și noi o să ne ducem.) MP 124/28. **Dun cuvét.** A aduna putere, a se

reface. *Țarna răpșásă pimintu și dúnă nou cuvét.* (Iarna pământul se odihnește și adună noi puteri.) W 77/4. **Dun găjle.** A fi îngrijorat. *Nu dúnă găjle.* (Nu fi îngrijorat.) Cap² 28/40.

♦ *Ăn ți dunó pėru-n cap.* (L i t. Mi s-a adunat părul în cap [de frică]. = Mi s-a făcut părul măciucă.) Can T² 124/13; *Ășsi dúnă zólili.* (L i t. I se adună zilele. = Are zilele numărate; i se apropie sfârșitul.) Cap² 177/45; *Ca la porc va ți dúnă zólili.* (Ca la porc o să-ți adune [= o să-ți numere] zilele; ți se apropie sfârșitul ca la porc.) Cap² 177/46; *Si dúnă vácótu.* (L i t. [I] vine vremea. = [I] se apropie sfârșitul.) Dms s.v.

Var.: **dăn, don.**

Et.: lat. **adunare.**

dunári, pl. dunór s.f. Pap¹ 44 s.v. *dun;* Pap² 78; Can² 391; Cap 120 s.v. *dun.* Adunare; strâns; cules. *Ăn Cúpă veș ună dunári di cumiș.* (În Cúpă era o adunare de comitagii.) Dms s.v.; *Dunári viňurli.* (Culesul viilor.) Can² 391 s.v.; Pap¹ 44 s.v. *dun;* Pap² 78 s.v. *dun;* *Dómnu [...]* *au púsi númęa la [...]* *adunărli lu ápi mõr, ăn cări sa pęștiș* (Adunărilor de ape Domnul [...] le-a pus numele [de] mări, în care sunt peștii.) Pap M² 147/25; *Mári ubăvilă ă~ la dunári viňurli, cu turli di cõntișă.* (Mare frumusețe e la culesul viilor, cu fel de fel de cântece.) Can T² 113/8; *Dúpu dunári rúbăllă, júnđi și gáđa cu fártáșil.* (După strânsul hainelor, ajunge și cimpoiul cu fărtașii.) Can T² 118/38.

Var.: **adunári.**

Et.: vezi **dun.**

dunát, dunată, pl. dunát, dunáti adj. Cap 120 s.v. *dun;* ALR II, 1, h. 56/012; Dms. **1.** Adunat; strâns (ca un ghem). *Țela din sindúk, dunát gșem, čur lă dăró.* (Pe cel din cufăr, strâns [= făcut] ghem, îl făcu ciur [= îl găuri].) DP 57/14. **2.** Cocoșat. ALR II, 1, h. 56/012.

Cup dunát. Strâns grămadă; cocoșat. *Tréja* [fĕátă] lă čucni [cu meára] un rupt, *cup dunát, urót, aĭ spunéu K'élči-din-čănúšă.* (Cea de a treia [fată] l-a atins [cu mărul] pe unul rupt [= zdrențaros], strâns grămadă [= cocoșat], urât, îi ziceau *K'élči-din-čănúšă.*) Cerna T.

♦ *Ca di fur dunátă-ĭ.* (L i t. [Despre o casă] Parcă e prădată de hoți. [= Este numai sărăcie].) Cap² 179/26.

Et.: vezi *dun.*

dunăcrés, dunăcriri, dunăcrî,
dunăcrít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *năcrés.*
A acri.

Var.: **duăcrés** (Dms s.v. *ăcrés*).

Et.: din *du-* + *năcrés* (s.v. *ăcrés*).

dunălbés, dunălbiri, dunălbî,
dunălbít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *nălbés.*
A albi.

Et.: din *du-* + *nălbés* (s.v. *ălbés*).

dunăprășoás vezi **dunăprășós.**

dunăprășós, dunăprășóri,
dunăprășói, dunăprășót vb. IV. *Tranz.*
Dms s.v. *năprășoás.* A întinde; a ridica.

Var.: **dunăprășoás** (Dms s.v. *năprășoás*).

Et.: din *du-* + *năprășós.*

dunărănés, dunărăniri, dunărănî,
dunărănít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *nărănés.*
A termina de hrănit; a îndopa.

Et.: din *du-* + *nărănés.*

dunăridés, dunăridiri, dunăridî,
dunăridít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *năridés.*
A termina de împodobit.

Et.: din *du-* + *năridés.*

dunăscucăróás vezi **dunăscucărós.**

dunăscucărós, dunăscucăróri,
dunăscucărói, dunăscucărót vb. IV.
Intranz. Dms s.v. *născucăróás.* A sări.

Var.: **dunăscucăróás** (Dms s.v. *născucăróás*).

Et.: din *du-* + *născucărós.*

dunător, dunătoră, pl. dunător,
dunătorî adj. și *s.m.* și *f.* Cap 121 s.v. *dun;* Dms. Culegător; strângător. *Albină*

dunătúără. (Albină lucrătoare [culegătoare].) Kats 97/8.

Var.: **dunătúór.**

Et.: din *dun* + *-ătór.*

dunătúór vezi **dunătór.**

dunătúrá, pl. dunătúr s.f. Dms.

1. Adunare; adunătură. **2.** (Despre rană) Coptură, puroi.

Et.: din *dun* + *-ătúrá.*

Dúnăv n.pr. AtaM 6/10. Fluviul Dunărea.

Et.: sl. *Dunav.*

duncălț, duncălțari, duncălțăj,
duncălțát vb. I. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ăncălț.* A (se) încălța, a termina de încălțat.

Et.: din *du-* + *ncălț* (s.v. *ăncălț*).

duncărc, duncărcari, duncărcáj,
duncărcát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ăncărc.*
A termina de încărcat.

Et.: din *du-* + *ncarc* (s.v. *ăncărc*).

duncălzóás vezi **duncălzós.**

duncălzós, duncălzóri, duncălzói,
duncălzót vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ăncălzóás.* A (se) încălzi bine.

Var.: **duncălzóás** (Dms s.v. *ăncălzóás*).

Et.: din *du-* + *ncălzós* (s.v. *ăncălzós*).

dunc'ég, dunc'igári, dunc'igáj,
dunc'igát vb. I. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ănc'ég.* A (se) închea de tot.

Et.: din *du-* + *nc'leg* (s.v. *ănc'ég*).

dunc'lín, dunc'línari, dunc'línáj,
dunc'línát vb. I. *Refl.* Dms s.v. *ănc'án.* A se închina.

Et.: din *du-* + *nc'án* (s.v. *ănc'án*).

duncópč, duncopčari, duncopčáj,
duncopčát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ăncópč.*
A termina de încheiat.

Et.: din *du-* + *ncopč* (s.v. *ăncópč*).

duncrivés, duncriviri, duncrivî,
duncrivít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *ăncrivés.* A șchiopăta.

Et.: din *du-* + *ncrivés* (s.v. *ăncrivés*).

duncurún, duncurunári, duncurunáji, duncurunát vb. I. *Tranz. și refl.* Dms. A (se) termina slujba de cununie. *Cøn própi si duncurúnă, mămúșa ári lat di un fustán, la púni di gúșă la mirgásă.* (Când slujba de cununie e aproape terminată, nașa are luat [material] pentru o rochie, i-l pune miresei de gât.) Cerna T.

Et.: din *du-* + *ncurún* (s.v. *ăncurún*).

dundés, dundisári, dundisáji, dundisát vb. I. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *ăndés.* A (se) îndopa.

Et.: din *du-* + *ndes* (s.v. *ăndés*).

dundiplés, dundiplíri, dundiplíji, dundiplít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *ăndiplés.* A împături, a termina de împăturit.

Et.: din *du-* + *ndiplés* (s.v. *ăndiplés*).

dundirég, dundirégaziri, dundirés, dundirés vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *ăndirég.* A conduce, a însoți.

Et.: din *du-* + *ndirég* (s.v. *ăndirég*).

dunéc, dunicári, dunicáji, dunicát vb. I. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *nec.* A ucide; a (se) îneca.

Et.: din *du-* + *nec*.

dunfăș, dunfășári, dunfășáji, dunfășát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ănfăș.* A termina de înfășat.

Et.: din *du-* + *nfaș* (s.v. *ănfăș*).

dunflămunđoás vezi **dunflămunđós.**
dunflămunđós, dunflămunđóri, dunflămunđóji, dunflămunđót vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *ănflămunđoás.* A flămânzi, a fi mort de foame.

Var.: **dunflămunđoás** (Dms s.v. *ănflămunđoás*).

Et.: din *du-* + *nflămunđós* (s.v. *ănflămunđós*).

dunfurlés, dunfurlíri, dunfurlíji, dunfurlít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *ănfurlés.* A înflori.

Et.: din *du-* + *nfurlés* (s.v. *ănflurés*).

dungălbínés, dungălbíníri, dungălbíníji, dungălbínít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *ăngălbínés.* A îngălbeni de tot.

Et.: din *du-* + *ngălbínés* (s.v. *ăngălbínés*).

dungărdés, dungărdíri, dungărdíji, dungărdít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *ăngărdés.* A termina de îngrădit.

Et.: din *du-* + *ngărdés* (s.v. *ăngărdés*).

dungl'et, dungl'itári, dungl'itáji, dungl'itát vb. I. *Intranz.* Dms s.v. *ăngxet.* A îngheta de tot.

Et.: din *du-* + *ngxet* (s.v. *ăngxet*).

dungl'it, dungl'itári, dungl'itáji, dungl'itát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ăngxít.* A înghiți cu totul. *Ca u dăngxító pimíntu, túntța si sculară tuăț trăjăx [...] și x-u băccără móna.* (Când pământul o înghiți cu totul, atunci toți trei [...] se sculară și-i sărutară mâna.) MP 150/21.

Var.: **dăngl'it.**

Et.: din *du-* + *ngl'it* (s.v. *ăngxít*).

dungrăș, dungrășári, dungrășáji, dungrășát vb. I. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *ăngrăș.* A (se) îngrișa peste măsură.

Et.: din *du-* + *ngraš* (s.v. *ăngrăș*).

dungróp, dungrupári, dungrupáji, dungrupát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ăngróp.* A termina de îngropat.

Et.: din *du-* + *ngrop* (s.v. *ăngróp*).

dungruș, dungrușári, dungrușáji, dungrușát vb. I. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *ăngruș.* A (se) îngroșa.

Et.: din *du-* + *ngroș* (s.v. *ăngruș*).

dungunisés, dungunisíri, dungunisíji, dungunisít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *ăngunisés.* A se grăbi.

Et.: din *du-* + *ngunisés* (s.v. *ăngunisés*).

dunigrés, dunigríri, dunigríji, dunigrít vb. IV. *Tranz. și refl.* Dms s.v. *nigrés.* A (se) înegri.

Et.: din *du-* + *nigrés*.

dunjúr, dunjurári, dunjurái,
dunjurát vb. I. *Tranz.* și *intrans.* Dms s.v. *ănjúr.* A înjura.

Et.: din *du-* + *njur* (s.v. *ănjúr*).

dunluzoás vezi **dunluzós.**

dunluzós, dunluzóri, dunluzói,
dunluzót vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *ănluzoás.*
A înnebuni (de-a binelea).

Var.: **dunluzoás** (Dms s.v. *ănluzoás*).

Et.: din *du-* + *nluzós* (s.v. *ănluzós*).

dunmurțoás vezi **dunmurțós.**

dunmurțós, dunmurțóri, dunmurțói,
dunmurțót vb. IV. *Intrans.* Dms s.v. *ănmurțoás.* A amorti de tot.

Var.: **dunmurțoás** (Dms s.v. *ănmurțoás*).

Et.: din *du-* + *nmurțós* (s.v. *ănmurțós*).

dunrușoás vezi **dunrușós.**

dunrușós, dunrușóri, dunrușói,
dunrușót vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ănrșoás.* A (se) înroși de tot.

Var.: **dunrușoás** (Dms s.v. *ănrșoás*).

Et.: din *du-* + *nrușós* (s.v. *ănrșoás*).

dunslăbnés, dunslăbnéri, dunslăbní,
dunslăbnít vb. IV. *Intrans.* Dms s.v. *ănslăbnés.* A slăbi foarte tare.

Et.: din *du-* + *nslăbnés* (s.v. *ănslăbnés*).

dunsurđoás vezi **dunsurđós.**

dunsurđós, dunsurđóri, dunsurđói,
dunsurđót vb. IV. *Intrans.* Dms s.v. *ănsurđoás.* A surzi de tot.

Var.: **dunsurđoás** (Dms s.v. *ănsurđoás*).

Et.: din *du-* + *nsurđós* (s.v. *ănsurđós*).

dunșár vezi **dunșór.**

dunșór, dunșărári, dunșărái,
dunșărát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ănșár.*
A termina de înșirat.

Var.: **dunșár** (Dms s.v. *ănșár*).

Et.: din *du-* + *nșór* (s.v. *ănșár*).

duntinirés, duntiniréri, duntinirí,
duntinirít vb. IV. *Intrans.* Dms s.v. *ăntinirés.* A întineri.

Et.: din *du-* + *ntinirés* (s.v. *ăntinirés*).

duntréb, duntribári, duntribái,
duntribát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ăntreb.*
A întreba.

Et.: din *du-* + *ntreb* (s.v. *ăntreb*).

dunțáp, dunțápári, dunțápái,
dunțápát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ăntáp.*
A înfige (adânc).

Et.: din *du-* + *nțap* (s.v. *ăntáp*).

dunțíng, dunțíndíri, dunțíns,
dunțíns vb. III. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ăntíng.* A (se) încinge.

Et.: din *du-* + *nțíng* (s.v. *ăntíng*).

dunúmir, dunumirári, dunumirái,
dunumirát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *númir.*
A termina de numărat.

Et.: din *du-* + *númir* (s.v. *ănúmir*).

dunvălés, dunvăléri, dunvălí,
dunvălít vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ănvălés.* A (se) înveli, a (se) acoperi.

Et.: din *du-* + *nvălés* (s.v. *ănvălés*).

dunvártés, dunvártéri, dunvártí,
dunvártít vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *ănvártés.* A (se) învârti.

Et.: din *du-* + *nvártés* (s.v. *ănvártés*).

dunvéť, dunviťári, dunviťái,
dunviťát vb. I. *Tranz., intrans.* și *refl.*
Dms s.v. *ănvéť.* A învăța, a se obișnui.

Et.: din *du-* + *nveť* (s.v. *ănvéť*).

dunviěs, dunviéri, dunvií, dunviít
vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *ănviěs.* A se răsuți.

Et.: din *du-* + *nviěs* (s.v. *ănviěs*).

duhá s.f. Pap² 78; Can² 391; Cap 121;
Dms. Oameni; lume; univers. *Tu fóst-aj*
maĵ júni an duhá. (Tu erai cel mai voinic
din lume.) Pap M² 139/22; *Si-x dať un cal*
cáfcu n-ári an duhá. (Să-i dați un cal
cum nu se [mai] află în lume.) Cap² 63/5;
Si dúsi lăngă mári și feási pri mári un
cunác țe nu vea tári pri duhá. (Se duse
lăngă mare și făcu pe mare [= pe malul
mării] un palat cum nu [mai] era [altul] în
lume.) Cap² 88/33; *Șătăĵĵ prin toată*
duháya. (S-a perindat prin toată lumea.)
AtaM 376/9; *Mómi si spárđi duháya, ți*
vĵer cu dáșu? aj s-lă jung-xom și s-lă

măncôm. (Măine e sfârșitul lumii, ce vrei [să faci] cu mielul? hai să-l tăiem și să-l mâncăm.) AtaM 369/5; *Duñáu si ntôárnă și țeasta s-ı fac*. (Să se răstoarne lumea și [tot] o să fac asta.) Cap² 178/3.

Álba duñá. Lumea celor vii, lumea de afară (în opoziție cu lumea de sub pământ). *Tunțea s-cunăscă iñă că ăș ișót an álba duñá*. (Atunci eu o să aflu că ai ieșit în lumea celor vii.) MP 18/14.

Dijgása duñá. Lumea celor morți, lumea de sub pământ. *La dúsi fičúru an dijgása duñá, iñdi sa mǔărți* (Îl duse pe băiat în lumea de sub pământ, unde sunt morții.) MP 156/6.

Neğra duñá. Lumea celor morți. *Rămási fičúru an nǔğra duñá*. (Băiatul rămase în lumea celor morți.) MP 18/16.

Súpra duñá. Lumea celor vii, lumea de deasupra (pământului). *Cøn si ăș la țupra duñá, s-la prinț únu pǔăr*. (Când o să ieși în lumea celor vii, să aprinzi un fir de păr.) MP 18/13.

Țea duñá. Lumea cealaltă (de dincolo). *Únu údi mult, până an țea duñá*. (Unul aude foarte bine, până în lumea cealaltă.) DP 59/20; *Dç-n an țestă duñá únă çară, an țea duñá dçu ıor s-aț dau*. (Dă-mi o dată în lumea asta, ca să-ți dau de două ori pe lumea cealaltă.) Pap M² 69/8. **Spártă duñá**. Lume coruptă. Dms s.v.

♦ *Délmi máıstur sá-n zică duñá!* (Dacă [sunt] meșter așa să-mi zică lumea. = Se spune despre persoanele ambițioase dar nepricepute.) Pap M² 74/31.

Et.: tc. *dünya*.

duoică, pl. **duoiki** s.f. Cerna A/546; ALDM I, h. 489/1, 7. Doică.

Var.: *duilcă* (ALDM I, h. 489/1, 7).

Et.: bg. *dojka*, dr. *doică*.

duñ vezi **gădúñ**.

dúñă vezi **gădúñă**.

duoili vezi **doili**.

duoispărți vezi **doispărți**.

Duomn vezi **Domn**.

duorm vezi **dorm**.

duoğa vezi **doili**.

duoguspărți vezi **doispărți**.

duovnic vezi **dovnic**.

dup vezi **dúpu**.

dupasc, **dupăștiri**, **dupăscúj**,

dupăscút vb. III. *Tranz.* și *intrans.* Dms s.v. *pasc*. A paște până la îndestulare.

Et.: din *du-* + *pasc*.

dúpă vezi **dúpu**.

dupălăjés vezi **dupălés**.

dupălés, **dupăliri**, **dupălji**, **dupălít** vb. IV. *Intrans.* Dms s.v. *pălăjés*.

A ustura.

Var.: **dupălăjés** (Dms s.v. *pălăjés*).

Et.: din *du-* + *pălés*.

dupărlés, **dupărliri**, **dupărlji**, **dupărlít** vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *părlés*.

A părli bine, a termina de părlit.

Et.: din *du-* + *părlés*.

dupărçári vezi **dupărçiri**.

dupărçás vezi **dupărçós**.

dupărçiri, pl. **dupărçór** s.f. Can² 391; Dms. Rezemare, proptire.

Var.: **dăpărçári** (Can² 391), **dupărçári** (Dms).

Et.: vezi **dupărçós**.

dupărçós, **dupărçiri**, **dupărçji**, **dupărçót** vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Pap¹ 43,

44, 77; Pap² 76, 78; Can² 391; Cap 121; ALR II s.n., 7, h. 1885/012; Dms. A se rezema, a se sprijini; a propti. *Dupără-ti di míni*. (Sprijină-te de mine.) Cap² 121

s.v.; *Mi dupărçái di zid*. (M-am rezemat de zid.) Dms s.v.; *Dgådu și cu bába si dupărçás cu çópu*. (Bunicul și bunica se sprijină cu bastonul.) Dms s.v.; *Lă dupărçám zidu s-nu cădă căsa*. (Am proptit zidul să nu cadă casa.) Dms s.v.

Var.: **dăpărçós** (Cap 121 s.v.), **doápăr** (Pap² 76), **dópăr** (Pap¹ 77), **dópur** (Pap¹ 43), **dupărçás** (Dms s.v.), **duporçós** (Pap¹ 44).

Et.: bg. *dopiram*, mac. *dopira*.

dupärtälisés, dupärtälisíri, dupärtälisíj, dupärtälisít vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *pärtälisés*. A (se) zdrențui.

Et.: din *du-* + *pärtälisés*.

dupăspál', dupăspál'ári, dupăspál'áj, dupăspál'át vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *páspáx*. A presăra (cu ceva).

Et.: din *du-* + *páspáx*.

dupăstrés, dupăstríri, dupăstríj, dupăstrít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *păstrés*. A păstra, a pune bine.

Et.: din *du-* + *păstrés*.

dúpcă, pl. dúpki s.f. Cap 121; ALDM I, h. 97/7; ALDM II, h. 1165/7. 1. Gaură, groapă. *Măntrăuști díră di eș șũ dumăkínlu dără únă dúpcă*. (Gospodarul vede dără [lăsată] de arici și făcu o groapă.) AtaM 365/11; *Zid zázidán, var vărúsán, nítu dúpcă, nítu prizórcă*. (Zid zidít, [cu] var vărúit, nici tu gaură, nici tu fereastră. [Ghicitoare: Oul].) Cap² 162/24. 2. Vizuină. ALDM II, h. 1165/7.

Et.: mac., bg. *dupka*.

dupérd, dupeárdiri, dupirdúj, dupirdút vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *perd*. A pierde totul.

Et.: din *du-* + *perd*.

dupíc, dupicári, dupicáj, dupicát vb. I. *Intranz.* Dms s.v. *pic*. A pica.

Et.: din *du-* + *pic*.

dupicájés, dupicáíri, dupicájj, dupicájít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *picájés*. A înfige complet.

Var.: *dupicnés* (Dms s.v. *picnés*).

Et.: din *du-* + *pică* ẽs.

dupicnés vezi *dupicájés*.

dupisájés, dupisáíri, dupisájj, dupisájít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *pisájés*. A termina de scris.

Et.: din *du-* + *pisă* ẽs.

dupiș, dupișári, dupișáj, dupișát vb. I. *Refl.* Dms s.v. *piș*. A se pișa.

Et.: din *du-* + *piș*.

dupizmés, dupizmíri, dupizmíj, dupizmít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *pizmés*. A pizmui, a invidia.

Et.: din *du-* + *pizmés*.

duplăscătés, duplăscătíri, duplăscătíj, duplăscătít vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *plăscătés*. A se ciocni, a se izbi.

Et.: din *du-* + *plăscătés*.

duplăstés, duplăstíri, duplăstíj, duplăstít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *plăstés*. A termina de stivuit.

Et.: din *du-* + *plăstés*.

duplătés, duplătíri, duplătíj, duplătít vb. IV. *Tranz.* Cap 225 s.v. *plătés*; AtaM 60/26; Dms s.v. *plătés*. A plăti în întregime; a termina de plătit.

Et.: din *du-* + *plătés*.

dupléc, duplicári, duplicáj, duplicát vb. I. *Refl.* și *intranz.* Dms s.v. *plec*. A se apleca; a pleca.

Et.: din *du-* + *plec*.

duplinés, dupliníri, dupliníj, duplinít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *plinés*. A jefui.

Et.: din *du-* + *plinés*.

dupliștés, dupliștíri, dupliștíj, dupliștít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *pliștés*. A turti de tot.

Et.: din *du-* + *pliștés*.

duplóng vezi *duplóng*.

duplóng, duplónđiri, duplónș, duplóns vb. III. *Intranz.* Dms s.v. *plóng*. A înceta să plângă.

Var.: *duplóng* (Dms).

Et.: din *du-* + *plóng*.

dúpo vezi *dúpu*.

dupórt, dupurtári, dupurtáj, dupurtát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *port*. A duce, a purta până la capăt.

Et.: din *du-* + *port*.

dupórós vezi *dupărós*.

duprājós vezi *duprājós*.

duprājós, duprājóri, duprājói, duprājót vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *prājós*. A prăji; a termina de prăjit.

Var.: *duprājós* (Dms).

Et.: din *du-* + *prăjǎs*.

duprăscăjés, duprăscăiri, duprăscăiǎ,
duprăscăit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v.
prăscăjés. A stropi peste tot, a termina de
stropit.

Et.: din *du-* + *prăscăjés*.

duprăsnés, duprăsniri, duprăsnii,
duprăsnít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v.
prăsnés. A o lua la fugă.

Et.: din *du-* + *prăsnés*.

duprășoás vezi **duprășós**.

duprășós, duprășóri, duprășói,
duprășót vb. IV. *Tranz.* Dms s.v.
prășoás. A termina de prășit.

Var.: **duprășoás** (Dms).

Et.: din *du-* + *prășós*.

duprătisnés, duprătisniri, duprătisnii,
duprătisnít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v.
prătisnés. A apăsa puternic cu palma.

Et.: din *du-* + *prătisnés*.

dúpri vezi **di pri** (s.v. *di*¹).

dupricăjǎs vezi **dupricăjós**.

dupricăjós, dupricăjóri, dupricăjói,
dupricăjót vb. IV. *Intranz.* Dms s.v.
pricăjǎs. A-și termina vorba.

Var.: **dupricăjǎs** (Dms s.v. *pricăjǎs*).

Et.: din *du-* + *pricăjós*.

dupridún, dupridunári, dupridunái,
dupridunát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *pridún*.
A termina de adunat.

Et.: din *du-* + *pridún*.

dupriminés, dupriminiri, dupriminii,
dupriminít vb. IV. *Refl.* Can² 384; Cap
104, 121, 234 s.v. *priminés*; Dms. A
termina de îmbrăcat. *Ca s-dăpriminés,*
mămúșa ș-u le căldărúșca și cu únă kítcă
di busiúic [...] și áu dúți la băsércă.
(Când termină cu îmbrăcatul, nașa își ia
căldărușa împreună cu un buchet de
busuioc [...] și o duce la biserică.) Can
T² 117/10.

Var.: **dăpriminés**.

Et.: din *du-* + *priminés*.

duprintórn, duprinturnári,
duprinturnái, duprinturnát vb. I. *Tranz.*
Dms s.v. *printórn*. A răsturna.

Et.: din *du-* + *printórn*.

dúpu prep. Pap² 78; Can² 391; Cap
121; ALR II s.n., 5, h. 1499/012; ALR II
s.n., 6, h. 1817/012, h. 1818/012; Cerna
A/31; ALDM I, h. 217/6; Dms. 1. După,
în spatele, în urma; în căutarea. *Un dęd,*
zúua-ı pri sup pimint, nõaptęa-ı dúpu úșă.
(Un bătrân, ziua-i pe sub pământ, noaptea
e după ușă. [Ghiculoare: Brăzdarul
plugului].) Pap M² 51/14; *Un dędu n-am*
c-un dınti dúpu cap. (Am un bătrân cu un
dinte după cap. [Ghiculoare: Cosorul].)
Pap M² 50/2; *Dúpu unęc vacót işó năfără.*
(După puțin timp ieși afară.) W 66/9; *Di*
Mănăstır málă si puturčó dúpu șazıót di
anı dúpu lántili mőur. ([Cei din]
mahalaua Mănăstır [a localității Nõnti]
s-a[u] turcit după șaizeci de ani în urma
celorlalte mahalale.) Can T¹ 263/26–27;
Ántru triúșă ılı dúpu căsă, sfăca lunđinęt
aș ári únă gárdină di zarzuvát. (În fața
curții sau după casă, fiecare locuitor din
Lunđin își are o grădină de zarzavat.) Can
T¹ 262/9; *Dúpa trei meș, dędu la trimęsi*
ără an grădină. (După trei luni, bătrânul
îl trimise din nou în grădină.) Pap
M² 164/19; *Dăpă nõuă an, argățlă*
șfărșıră cunákă șu țárlu vini să-ı vęádă.
(După nouă ani, lucrătorii terminară
palatul și împăratul veni să-l vadă.)
Cap² 106/30; *Z-dúsi dúpu ıál, lă ndiręasi*
până la únă răscrõsnıță. (Merse în urma
lui, îl însoți până la o răscruce.) AtaM
373/31; *Și măını táti cu sétıra dúpu ıel.*
(Și tata azvârli cu secera în urma lui.)
Cap² 30/6; *Ficóru la lăsó dúpu ıel și*
brıcu. (Băiatul lăsă și briciul în urma lui.)
Pap M¹ 14/23; *Ficóru că si fęsi gărnuță di*
meı, árá drácu, dup el, únă cfáccă.
(Băiatul se făcu bob de mei, iar dracul,
după el, cioară.) Pap M¹ 22/24; *Cónili să*
látră dúpu tını. (Câinele o să latre în urma

ta.) Pap M¹ 13/8; *Io işó~ şi să ubidés dúpă ca!*. (Eu am ieşit şi ca să mă uit după cai.) DP 46/6; *Mi duc dúpú ápu*. (Mă duc după [= în căutare de] apă.) ALR II s.n., 6, h. 1818/012; *Si dúsi dúpú mǎrti ca să- l ja súflitu la fiçór di la mǎrti*. (Se duse în căutarea morţii ca să-i ia de la moarte sufletul băiatului.) Cap² 23/6. **2.** Cu; la. *Ţérbu, ca picasí din múnti ca sóra-sa si maritǒ dúpú fiçóru lu ampirátu, si duţǎ sfácǎ sérǎ la pǎrta lu ampirátu*. (Cerbul, când înţelese, din munte, că soră-sa s-a măritat cu fiul împăratului, se ducea în fiecare seară la poarta împăratului.) Pap M¹ 16/16–17; *Ácu mi aris ǎşti, si li i dau cǔǎlbili şi s-mi tucmǎs dúpú ǎ*. (Dacă îmi place, o să i le dau brăţările şi o să mă logodesc cu ea.) MP 34/19; „*Io s-ti ansór*”; „*Mi dúpǎ cári?*”; „*Dúpú fǎta lu ampirátu*”. („Eu o să te însor”; „Dar cu care?”; „Cu fata împăratului.”) Cap² 131/38–40; *Ţista fiçór să la ansór dúpǎ nõastrǎ fǎtǎ*. (Pe băiatul ăsta o să-l însor cu fata noastră.) Cap² 51/28; *Ţel vrút-au să ansǎrǎ dúpú ǎ*. (El voia să se însoare cu ea.) Pap M² 142/7; *Fǎta-u mǎritǎj dúpú ţéla fiçóru şi la vǎaj trimés*. (Am măritat fata cu băiatul pe care l-ai trimis.) DP 190/25; *Ti dau, Vénu móri, dúpú uşinéfu*. (Te dau, măi Vena, la uşinéfu [= locuitor din Óşin].) Cap² 18/11. **3.** Potrivit cu. *Dinzúr ǎnzúr sucárde ǎri gǎitǎn róşi, vinǎt ja négru, dúpú vrǎsta lu ómu*. (Sarica are de jur împrejur găitan [= şnur] roşu, albastru sau negru, potrivit cu vârsta omului.) Can T¹ 265/3. **4.** Din cauza. *Xǎnǎ limbǎ nu putem noi [...] să nõilǎzim ţe đţi: noi na leǎgǎ ca cu fúnǎ, zǒli pjérdim dúpú ǎ şi ne muncǒm avaǎ*. (Limba străină noi nu putem [...] să înţelegem ce zice: pe noi ne leagă precum cu frânghia; pierdem zile din cauza ei şi ne chinuim în zadar.) Pap M¹ 29/25.

Dúpú şi loc. conj. După ce. *Dúpú şi si candisi lúpu, ancalicǒ lisíta pri ţel*. (După ce lupul se înduplecă, vulpea încălecă pe el.) Pap M¹ 24/32; *Dúpú şi la tǎlcǎşti vampíru, nu mor víki lǎnti víti*. (După ce îl omoară pe vampir, nu mai mor alte vite.) Can T¹ 271/10; *Dúpǎ ţe ntrǒ ǎnúntu, caţǒ să si şǎtǎjǎscǎ prin grǎdinǎ*. (După ce intră înăuntru, încep să se plimbe prin grădină.) Pap M² 163/40; *Dǎpǎ ţe zǎmǎntri ansús, au vizú fǎta*. (După ce se uită în sus, o văzu pe fată.) Cap² 105/31; *Dípú ţe dǎrá un úrdin, si priturǎ ǎrá si dǎrá lǎntu di la prima*. (După ce făcea un rând, se întorcea din nou să facă altul de la început.) Pap M² 155/12.

Var.: **dǎpǎ, dípú, dup, dúpǎ, dúpó.**

Et.: lat. *de post*.

dupustǎnés, dupustǎniri, dupustǎniǎ, dupustǎnit vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *pustǎnés*. A obosi, a se extenua.

Et.: din *du-* + *pustǎnés*.

durári s.f. Cap 115 s.v. *dor²*; Dms. Tăiat de lemne. *Lupǎtǎrǎli si duc lǎ durǎreǎ*. (Tăietorii de lemne se duc la tăiat lemne.) Cap 115 s.v. *dor²*.

Et.: vezi *dor²*.

dúrǎ s.f. Cap 121. Cuvânt de adresare către o mamă vitregă; răutate. *Dúro nõǎgrǎ, mi mǎncǎş*. (Răutate [ce eşti], m-ai omorât.) Cap² 185/14.

Et.: lat. *durus, -a* (Cap 121 s.v.).

durǎtúrǎ, pl. durǎtúr s.f. Cap 115 s.v. *dor²*, 121; Dms. Tăiere (de lemne). *Dulǎccǎ di durǎtúrǎ*. (Secure de tăiat lemne.) Cap 115 s.v. *dor²*.

Et.: din *dor²* + *-ǎtúrǎ*.

durbés vezi **drubés**.

dúre adv. Dms. Destul.

Et.: tc. *dur* (mac. *duri*).

Dúrǎ vezi **Dúri**.

durǎri, pl. durér s.f. Can² 391; ALR II s.n., 6, h. 1815/012; AtaM 283/19; Dms. Durere. *Lǎc bun di durǎri di dinţ*.

(Leac bun pentru durere de dinț.) ALR II s.n., 6, h. 1815/012.

Var.: **durəri** (AtaM 283/19).

Et.: din *dor*³.

durəri vezi **durçări**.

durfulát, durfulátă, *pl. durfulát, durfuláti* *adj.* Cap 117, 121; Dms. Rotund. *An gǎp tu aĭ un drufulát lucrú.* (Ai în buzunar un lucru rotund.) MP 184/15; *Dústa ți áĭă drufulát și zălunguvǎsc, túcu și slúpca áĭu i álbă.* (Nu numai că e rotund și alungit, dar și coaja îi e albă.) MP 184/22.

Var.: **drufulát**.

Et. nec.

Dúri *n.pr.* Pap² 78; Can² 391; Cap 121. Nume de cal întors (castrat).

Var.: **Dúrça** (Cap 121), **Duríja** (Can² 391).

Et.: tc. *doru*, bg. *dorija*.

Duríja vezi **Dúri**.

duríĭă *pl. duríĭ* *s.f.* Dms. Lopată de fier.

Et.: bg. *djurija* (tc. *dürü*).

durisés, durisíri, durisíĭ, durisít *vb.* IV. *Refl.* Cap 121; ALR II s.n., 4, h. 1199/012. A-și farda obraji.

Et. nec.

durítură, pl. durítur *s.f.* Can² 391; Cap 114 s.v. *dçari*, 121; Dms. Durere.

Et.: din *dor*³ + *-ítură*.

durmíndăreă *adv.* ALDM I, h. 362/1, 3. Dormind; adormit.

Var.: **durmíndurleă** (ALDM I, h. 362/1).

Et.: de la *dorm*.

durmíndurleă vezi **durmíndăreă**.

durmíri *s.f.* Dms. Culcare, culcat. *Si nĭlĕsiră príntru ĭe! ca s-la ampártă la durmíre an lántă udáĭă.* (Se înțeleseră între ei ca, la culcare, să-l separe în altă odaie.) Can T¹ 282/38.

Et.: vezi *dorm*.

durmitizát¹, *pl. durmitizátur* *s.n.* Dms. Moțăială.

Et.: vezi *durmitéz*.

durmitizát², durmitizátă, *pl. durmitizát, durmitizáti* *adj.* Cap 121 s.v. *durmitéz*. Somnoros.

Et.: vezi *durmitéz*.

durmitizári *s.f.* Cap 121 s.v. *durmitéz*; Dms. Moțăială.

Et.: vezi *durmitéz*.

durmités vezi *durmitéz*.

durmitéz, durmitizári, durmitizáj, durmitizát *vb.* I. *Intranz.* Pap² 78; Can² 391; Cap 121; ALR I, 1, h. 75/012; Dms. **1.** A dormita, a moțái. *Nu durmitéză, túcu șçal di ti cúlca!* (Nu [mai] moțái, scoală-te să te culci!) Cap 121 s.v. **2.** A dormi profund. Pap² 78. **3.** A se închina la Dumnezeu. Pap² 78.

Var.: **durmités** (Pap² 78).

Et.: lat. *dormitare*.

durnári vezi **durnári**.

durnári *s.f.* AtaM 48/12, 121/4, 242/4. Dormire, somn.

Var.: **durnári** (AtaM 48/12).

Et.: vezi *dorm*.

durçád vezi **durçód**.

durçám vezi **durçóm**.

durçód, durçódiri, durçós, durçós *vb.* III. *Intranz.* Dms s.v. *rçad*. A râde, a termina de râs.

Var.: **durçád** (Dms).

Et.: din *du-* + *rçd*.

durçóm, durçámari, durçámáj, durçámát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *rçam*. A scurma.

Var.: **durçám** (Dms).

Et.: din *du-* + *rçm*.

duruçós vezi **duruçós**.

duruçós, duruçóri, duruçói, duruçót *vb.* IV. *Intranz.* Dms s.v. *ruçós*. A termina de luat prânzul.

Var.: **duruçós** (Dms s.v. *ruçós*).

Et.: din *du-* + *ruçós*.

durudés, durudéri, durudíĭ, durudít *vb.* IV. *Tranz.* și *refl.* Can² 385; Cap 105, 252 s.v. *rudés*; Dms s.v. *rudés*. A (se)

naște, a termina de născut, a încheia nașterea. *Ca dărudęști, la anćinúșă și la spēlă [micu] cu răkíă.* (După ce se naște, îl presară [pe prunc] cu cenușă și îl spală cu rachiu.) Can T² 116/15; *Ĭel stătú cóna pánă si dărudęscă și feási țea lámhă ținț răsłán.* (El stătu acolo până să termine de născut și balaurul născu cinci lei.) Cap² 143/27.

Var.: **dărudés.**

Et.: din **du-** + **rudés.**

duruiés vezi **dărujés.**

durunés, duruníri, duruníj, durunít

vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *runés.* A fărâmița.

Et.: din **du-** + **runés.**

durúp, durúpiri, durúps, durúpt *vb.*

III. *Tranz.* Dms s.v. *rup.* A rupe, a termina de rupt.

Et.: din **du-** + **rup.**

durút, durútă *pl. durúț, durúti* *adj.*

și *s.m.* și *f.* Dms. Iubit, dorit. *Ăș lă șțătă durútu.* (Își așteaptă iubitul.) Dms s.v.

Et.: vezi **dor**³.

duș, dúșă, pl. duș, dúși *adj.* Pap² 77

s.v. *duc*; Can² 392 s.v. *dúțiri*; Cap 118 s.v. *duc*; Dms s.v. *duc.* **1.** Dus. F i g. Terminat; mort. *Ra dus.* (Era mort.) Pap M² 69/20; *Fráti-nú mári s-la dar cá dúșă ĩeș.* (Să-l faci [la loc] pe frate-meu cel mare, că ești terminată [dacă n-o faci].) Cap² 66/9. **2.** Adus. *Tufęăcu ra dus din Sărúnă.* (Pușca era adusă de la Salonic.) Dms s.v.

Et.: vezi **duc**¹ **duc**².

dusáp, dusápári, dusápáj, dusápát

vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *sap.* A termina de săpat.

Et.: din **du-** + **sap.**

dusár, dusárári, dusáráj, dusárát *vb.*

I. *Tranz.* Dms s.v. *sar.* A pune sare.

Et.: din **du-** + **sar** (s.v. *ănsár*).

dusátor, dusátorári, dusátoráj,

dusátorát *vb.* I. *Refl.* Dms s.v. *sátor.* A se sătura.

Et.: din **du-** + **sátor.**

dusädés, dusädíri, dusädíj, dusädít

vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *sädés.* A termina de sădit.

Et.: din **du-** + **sädés.**

dusărút, dusărutári, dusărutáj,

dusărutát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *sărút.* A săruta.

Et.: din **du-** + **sărút.**

duscád, duscădeări, duscázúj,

duscázút *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *scad.* A scădea.

Et.: din **du-** + **scad.**

duscáld, duscáldári, duscáldáj,

duscáldát *vb.* I. *Refl.* Dms s.v. *scald.* A se scălda, a termina de scăldat.

Et.: din **du-** + **scald.**

duscáp, duscăpári, duscăpáj,

duscăpát *vb.* I. *Intranz.* Cap 122, 259 s.v. *scap*; Dms s.v. *scap.* A scăpa de toate. F i g. A fi ruinat, scăpătat.

Et.: din **du-** + **scap.**

duscăpit, duscăpitári, duscăpitáj,

duscăpitát *vb.* I. *Intranz.* Can² 385; Cap 105; Dms s.v. *scăpit.* (Despre soare) A apune de tot. *Din țe căsă di ĩndi rudęști mullári nu si scęți níj un lucrú nafără ca si dăscăpită sęrili.* (Din casa în care naște o femeie nu se scoate niciun lucru afară până să nu apună soarele.) Can T² 116/34.

Var.: **dăscăpit, discăpit** (Can² 385 s.v. *dăscăpit*).

Et.: din **du-** + **scăpit.**

duscăpát, duscăpátă, pl. duscăpát,

duscăpátí *adj.* Cap 259 s.v. *scap*; Dms. Scăpătat, ruinat; ratat. *Ăĭ duscăpát.* (E scăpătat.) Cap² 178/12; *Lás-la, căvájnicu, c-ăĭ duscăpát.* (Lasă-l, săracul, că e ruinat.) Cap² 178/13; *Nu-ĭ bun di țíva; ăĭ duscăpát.* (Nu-i bun de nimic; e un ratat.) Dms s.v.

Et.: vezi **duscáp.**

duscăpitári, pl. duscăpitór *s.f.* Cap

105 s.v. *dăscăpit*; Dms. Apus (de soare). *Stătú mult vácót cóna, pánă la dăscăpitáręa sęáriluĭ.* (Stătu multă vreme

acolo, până la apusul soarelui.) Cap² 90/22.

Var.: **dăscăpítári.**

Et.: vezi **duscăpít.**

duscăpítát, *pl.* **duscăpítátur** *s.n.*

Dms. Apus de soare.

Et.: vezi **duscăpít.**

duscót, **duscótiri**, **duscós**, **duscós** *vb.*

III. *Tranz.* Dms s.v. *scot.* A separa; a înlătura. *Di că-^o duscutçám pála, ál gru^oám vráu cu lupáta, spițili răzburviti prin grăn si țasă disúpră.* (După ce înlăturam paiele, răscoleam grămada de grâu cu lopata, încât spicele amestecate prin grâu să iasă deasupra.) AtaM 354/22.

Et.: din **du-** + **scot.**

duscúlt, **duscultári**, **duscultáj**,

duscultát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *scult.*

A asculta tot, până la sfârșit. *Ma țela duçóvnicu ra criilát; că duscultó, a! zisi [...]* „*bun a! fășeș*”. (Însă duhovnicul era isteț; după ce ascultă până la sfârșit, îi zise [...] „i-ai făcut [un] bine”.) DP 146/33.

Et.: din **du-** + **scult.**

duscúnd, **duscúndiri**, **duscúns**,

duscúns *vb.* III. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *scund.* A (se) ascunde bine.

Et.: din **du-** + **scund.**

duscúp, **duscupíri**, **duscupíj**,

duscupít *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *scup.*

A scuipa, a termina de scuipat.

Et.: din **du-** + **scup.**

duscútur, **duscuturári**, **duscuturáj**,

duscuturát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *scutúr.*

A scutura bine, a termina de scuturat.

Et.: din **du-** + **scútur.**

duseámin, **dusiminári**, **dusimináj**,

dusiminát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *sçámin.*

A termina de semănat.

Et.: din **du-** + **sçámin.**

duseățir, **dusițirári**, **dusițiráj**,

dusițirát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *sçățir.*

A termina de secerat. *Că si fățeău mar [siminătúrli], cøn raș cuățpti, li sițirám ați că li dusițirám t^oati țeăști, nápta*

triÍirám. (Când creșteau mari [semănăturile], când erau coapte, le seceram și după ce terminam de secerat toate astea, apoi treieram. AtaM 383/2.

Et.: din **du-** + **sçățir.**

dusfârșés vezi **dusfârșós.**

dusfârșoás vezi **dusfârșós.**

dusfârșós, **dusfârșóri**, **dusfârșóji**,

dusfârșót *vb.* IV. *Tranz.* Can² 391; Cap

122, 263 s.v. *sfârșós*; Dms s.v. *sfârșoás.*

A termina. *Ca dusfârșós cu óli, trec si picurári! cări li gunés óli [printru dólili fócúri].* (După ce termină cu oile, trec și ciobanii care mână oile [printre cele două focuri].) Can T¹ 270/22; *Uómu, că dusfârșá lucrú, stătěá noățteá di lá spilá [âmpirátu].* (Omul, după ce termina treaba, stătea noaptea și-l spála [pe împărat].) AtaM 394/4; *Dăscărcă lucrili și cățó la spiláręa. Ca dăsfârșó, li tinsi la sũári s-úscă.* (Descărcă lucrurile și se apucă de spălat. Când termină [de spălat], le întinse la soare să se usuce.) MP 136/15.

Var.: **dăsfârșós**, **dusfârșés** (Cap 263 s.v. *sfârșós*), **dusfârșoás** (Dms).

Et.: din **du-** + **sfârșós.**

dusfirés, **dusfiríri**, **dusfiríj**, **dusfirít**

vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *sfirés.* A fluiera, a termina de fluierat.

Et.: din **du-** + **sfirés.**

dusirbés, **dusirbíri**, **dusirbíj**, **dusirbít**

vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *sirbés.*

A termina [= a înceta] lucrul.

Et.: din **du-** + **sirbés.**

duslábés vezi **duslábñés.**

duslábñés, **duslábñiri**, **duslábñij**,

duslábñít *vb.* IV. *Intranz.* Dms s.v. *slábñés.* A slăbi.

Var.: **duslábés** (Dms s.v. *slábñés*).

Et.: din **du-** + **slábñés.**

dusmăcnés vezi **dusmucăjés.**

dusmintés, **dusmintíri**, **dusmintíj**,

dusmintít *vb.* IV. *Refl.* Dms s.v. *smintés.*

A se încurca.

Et.: din **du-** + **smintés.**

dusmucăjés, dusmucăiri, dusmucăi,
dusmucăit vb. IV. *Tranz.* Dms. A smuci.

Var.: **dusmăcnés** (Dms s.v.).

Et.: din *du-* + *smucăjés*.

duspárg, duspárđiri, duspárs, duspárt
vb. III. *Tranz.* Cap 122, 271 s.v. *sparg*;
Dms. A împrăștia. *Li duspárg alíz búbili.*
(Împrăștii viermii de mătase cum se
cuvine.) Cap 271 s.v. *sparg*.

Et.: din *du-* + *sparg*.

duspún, duspuníri, duspús, duspús
vb. III. *Tranz.* Cap 122, 273 s.v. *spun*;
Dms s.v. *spun*. A termina de spus. *Până si*
duspún tu, gúpca la făsi și la trimęsi la
prușíręa. (Până să termini tu ce ai de spus,
țigancă l-a făcut [= a născut pruncul] și l-a
trimis la cerșit.) Cap² 197/33.

Et.: din *du-* + *spun*.

duspuvidés, duspuvidíri, duspuvidi,
duspuvidít vb. IV. *Refl.* Dms s.v.
spuvidés. A se spovedi; a-și termina
spovedania.

Et.: din *du-* + *spuvidés*.

dusrăcăjés, dusrăcăiri, dusrăcăi,
dusrăcăit vb. IV. *Tranz.* Dms s.v.
srăcăjés. A termina de mâncat (de sorbit).

Et.: din *du-* + *srăcăjés*.

dústa vezi **dósta**.

dustáu, dustári, dustătúj, dustát
vb. I. *Intranz.* Dms s.v. *stau*. A înceta.

Et.: din *du-* + *stau*.

dustăfsés, dustăfsíri, dustăfsi,
dustăfsít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *stăfsés*.
(Despre aluat) A se opri din dospit.

Et.: din *du-* + *stăfsés*.

dustimnés, dustimníri, dustimni,
dustimnit vb. IV. *Intranz.* și *tranz.* Dms.
A se întuneca, a se lăsa întuneric profund.

♦ *L-u dustimnit.* (L i t. I s-a întunecat.
= I s-a urât [de ceva]; i s-a pus pata.) Dms
s.v.

Et.: din *du-* + *stimnés*.

dustimnit¹ s.n. Dms. Beznă.

Et.: vezi *dustimnés*.

dustimnit², dustimnită, pl. dustimnit,
dustimniti adj. Dms. Întunecat, în beznă.

Et.: vezi *dustimnés*.

dustinés, dustiníri, dustini,
dustinit vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *stinés*. A se opri
din oftat.

Et.: din *du-* + *stinés*.

dustíng, dustíngiri, dustíns, dustíns
vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *sting*. A stinge.

Et.: din *du-* + *sting*.

dustirpés, dustirpíri, dustirpi,
dustirpít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *stirpés*.
A stărpi, a distruge.

Et.: din *du-* + *stirpés*.

dustricór, dustricurári, dustricuráj,
dustricurát vb. I. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v.
stricór. A strecura de tot, a termina de
strecurat. *Că si dustricurá [strígla], ăñ*
țădílă rămăncă brónza. (După ce se
strecura de tot [străgheața], în strecurătoare
rămânea brânza.) AtaM 399/22.

Et.: din *du-* + *stricór*.

dustrimés, dustrimíri, dustrimi,
dustrimít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *strimés*.
A termina de răsturnat brazde.

Et.: din *du-* + *strimnés*.

dustríng, dustrínđiri, dustríns,
dustríns vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *string*.
A termina de strâns.

Et.: din *du-* + *string*.

dustúp, dustupári, dustupáj,
dustupát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *stup*.
A astupa bine.

Et.: din *du-* + *stup*.

dustúr s.n. Cap 122, 258 s.v. *sătúl*;
Dms. Permisiune, voie. „*Dę-ń dustúr béri*
păn la mirindi pănă s-mi ved cu tá șa”. Și
ă-I deđadi dustúr. („Dă-mi permisiune
măcar până la chindie ca să mă văd cu
familia”. Și ea i-a dat permisiunea.)
Cap² 144/44–145/1.

Et.: tc. *destur* (bg. *destur*).

dusturlqác vezi **dusturlqóc**.

dusturlóc *s.n.* Dms. Libertate. *Cu dusturlúcu și l-ári dat, úmbra di ništíri si țápéști.* (Datorită libertății pe care le-a dat-o, se risipește umbra neștiinței.) Pap M¹ 29/17.

Var.: **disturlúc, dusturlóc** (Dms), **dusturlúc** (Dms s.v.).

Et.: din *dustúr* + *-lóc*.

dusturlúc vezi **dusturlóc**.

dusučóás vezi **dusučós**.

dusučós, dusučóri, dusučói, dusučót *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *sučóás*. A răsuca de tot.

Var.: **dusučóás** (Dms s.v. *sučóás*).

Et.: din *du-* + *sučós*.

dusúd, dusudári, dusudáj, dusudát *vb.* I. *Intranz.* Dms s.v. *sud*. A asuda de tot.

Et.: din *du-* + *sud*.

dusúflăm vezi **dusúflum**.

dusúflum, dusuflári, dusufláj,

dusuflát *vb.* I. *Intranz.* Dms s.v. *súflăm*. A termina de suflat, a nu mai sufla.

Var.: **dusúflăm** (Dms s.v. *súflăm*).

Et.: din *du-* + *súflum*.

dușaméu vezi **dușamé**.

dúșă, pl. dúși *s.f.* Pap² 78; Cap 122. Suflet; ființă. F i g. Arătare, monstru. *Că sări únă dúșu, piri, sáldi noi cu Tumbuli-bej scăpóm bilǎ.* (Când sări dintr-o dată monstrul, pieri [neamul], numai noi și *Tumbuli-bej* abia scăparăm.) Pap M² 150/39.

Var.: **dúșu**.

Et.: mac., bg. *duša*.

dușamé, pl. dușaméur *s.f.* Cap 122; ALR II, 1, h. 237/012; ALR II s.n., 1, h. 134/012; ALR II s.n., 4, h. 1234/012; Dms. 1. Dușumea. 2. Pat de iarbă sub claia de fân.

Var.: **dușaméu** (ALR II s.n., 4, h. 1234/012), **dușámǎ** (ALR II, 1, h. 237/012), **dușemé** (Cap 122 s.v.), **dușemǎ** (ALR II s.n., 1, h. 134/012),

dușumé (Cap 122 s.v.; Dms), **dușuméu** (Cap 122 s.v.).

Et.: tc. *döşeme* (înv. *duşeme*, Suciul 317) (mac. *duşeme*, bg. *djuşeme*).

dușámǎ vezi **dușamé**.

dușăróás vezi **dușărós**.

dușărós, dușăróri, dușărói, dușărót *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *șăróás*. A broda.

Var.: **dușăróás** (Dms s.v. *șăróás*).

Et.: din *du-* + *șărós*.

dușătájés, dușătáiri, dușătáij, dușătáit *vb.* IV. *Refl.* Can² 391; Cap 122, 283 s.v. *șătájés*; Dms s.v. *șătájés*. A se sătura de plimbare. F i g. A-și face nevoie. „*Ca să nu la úllǎ locu, șătájá-ti pri rópă, ca să-ú știǎ*”. *Picuráru, fíkiru, bucurós, bucurós, si isșătái pri rópă și, tamán si dușătái, si diștitó.* („Ca să nu uiți locul, fă-ți nevoie pe piatră, ca s-o recunoști”. Ciobanul, bietul de el, bucuros nevoie mare, își făcu nevoie pe piatră și, tocmai când termină, se trezi.) Can T² 280/20.

Et.: din *du-* + *șătájés*.

dúșcă *s.m.* Dms. Suflețel. *Meu dúșcă.* (Suflețelul meu.) Dms s.v.

Et.: din *dușă* + *-că*.

dușéc, pl. dușeáți și dușeáță *s.n.* Cap 122; Cerna A/789; ALDM II, h. 709/2, 3, h. 710/1–7; Dms. Saltea. *Áți că-ń șternú dușeáță, áți na izgustim cu túrtă cáldă.* (Și mi-a așternut saltele și ne-am ospătat cu turtă caldă.) Cap² 114/27; *Zănșărát, niști pri pérníți, niști pri dușeáți, kírséám cu pǎćili plíni.* (Înșirați, unii pe perne, alții pe saltele, cinsteam [= închinam] cu ulcioarele pline.) DP 83/7.

Pun dușéc. A face avere. Cap² 219/4.

Var.: **dușǎc** (ALDM II, h. 709/2, 3, h. 710/2, 3).

Et.: tc. *döşek* (mac. *dušek*, bg. *djušek*).

dușemé vezi **dușamé**.

dușemǎ vezi **dușamé**.

dușǎc vezi **dușéc**.

dușmán, *pl. dușmán s.m.* Pap¹ 44; Pap² 78; Can² 391; Cap 122; Cerna A/1685; ALDM III, h. 1428/1–7; Dms. Dușman. *Lăgát, bra! vidéț țe fáti cõnili și dușmánu Cúsi-cucóti.* (Alergați, măi! vedeți ce face câinele și dușmanul de Cocoșel-fără-coadă.) Pap M² 138/7; *Uzõ cã nu-ı bun lúcrú, cã dușmánu ra maj júni.* (Auzi că nu e de bine, că dușmanul era mai puternic.) DP 68/1; *Fuzít, dușmán, cã ıá-la Niță capidán, cãti pátru sùti di súfliti, la un trișnic, tãlcãști.* (Fugiți, dușmanilor, că iată-l pe Niță căpitanul, [care] omoară câte patru sute de suflete dintr-o lovitură.) Cap² 140/6; *Cõn uzõrã șa, dușmáni! si spãrúrá și fuzirã.* (Când auziră așa, dușmanii se speriară și fugiră.) Cap² 140/8; *Cálu la gãzıeá dușmániı cu picıóarili.* (Calul călca dușmanii cu picioarele.) MP 68/7. F a m. (la vocativ). Dragule, drăguțule. [*Fiçóru*] *cãntá și un șõaric zisi: „lásã ıo si cõnt și fuı tu, dușmánuli, cã pirıș”.* ([Băiatul] cânta și un șoarece îi zise: „lasă să cânt eu și tu fugi, drăguțule, că [altfel] ai murit [= ești mort]”). Cap² 76/22; *Nãpõı-ti cã duséș-ti, dușmánuli.* (Întoarce-te, că te-ai dus, dragule.) Pap M² 69/31.

♦ *Dõmnú di bun, dușmán nífi un.* (Dumnezeu cu bine și fără dușmani.) Pap M² 55/32; *Ápa dõarmi, dușmánu nu dõarmi.* (Apa doarme, dușmanul nu doarme.) Pap M² 69/25; *Maj bun dușmán ítru dicót priıátıl budãló.* (Mai bine dușman viclean decât prieten prostănac.) Cap² 178/8.

Et.: tc. *düşman* (dial. *dușman*, Suciul 316) (mac. *dușman*).

dușmãncã, *pl. dușmãnkı s.f.* Dușmancă. *Di ıündi ișõ ııãsta dușmãncã? ııãsta dușmãncã s-ti mãncã tını.* (De unde s-a ivit dușmanca asta? Dușmanca asta o să te mănânce pe tine.) MP 90/24.

Et.: din *dușmán + -cã*.

dușmanlõc vezi **dușmãnlõc**.

dușmãnlõc vezi **dușmãnlõc**.

dușmãnlõc *s.n.* Cap 122 s.v. *dușmán*; Dms. Dușmãnie.

Var.: **dușmanlõc** (Cap 122 s.v. *dușmán*), **dușmãnlõc** (Dms).

Et.: tc. *dușmanlık* (bg. *dușmanlãk*, mac. *dușmanlak*).

dușmãncãști *adv.* Cap 122 s.v. *dușmán*; Dms. În dușmãnie; ca între dușmani. *S-nu-ń sirbéș dușmãncãști.* (Să nu-mi lucrezi în dușmãnie.) Dms s.v.

♦ *Priıatlıõcu, priıatlıõc, áma isápu, dușmãncãști.* (L i t. Prietenia, prietenie, dar socoteala, ca între dușmani. = Frate, frate, dar brânza e pe bani.) Cap² 197/14.

Et.: din *dușmán + -cãști*.

dușmãnos, **dușmãnosã**, *pl. dușmãnos*, **dușmãnosı** *adj.* Dms. Dușmãnos, rãuvoitor.

Et.: din *dușmán + -ós*.

dușmãnilã *s.f.* Dms. Dușmãnie.

Et.: din *dușmán + -ılã*.

dúșnic *s.m.* Dms. (La cuptorul de cărbuni) Rãsuflãtoare.

Et.: mac., bg. dial. *dușnik*.

dușõád vezi **dușõd**.

dușõári vezi **dușõri**.

dușõás vezi **dușõs**.

dușõát vezi **dușõt**.

dușõd, **dușãdçári**, **dușãzúı**, **dușãzút** *vb.* II. *Intranz.* Can² 385; Cap 105, 122, 285 s.v. *șõd*; Dms s.v. *șõad*. A sta până la sfãrsit.

Var.: **dãșõd** (Can² 385; Cap 105),

dușõád (Dms s.v. *șõad*).

Et.: din *du-* + *șõd*.

dușõri, *pl. dușõr* *s.f.* Can² 391; Dms. Respirație.

Var.: **dușõári** (Dms).

Et.: vezi **dușõs**.

dușõs, **dușõri**, **dușõı**, **dușõt** *vb.* IV. *Intranz.* Can² 391; Cap 122; Dms. A respira; a adulmea. *Greı dușãști, vã ıri loș.* (Respirã greu, o fi bolnav.) Dms s.v.

Var.: **dușoás** (Dms).
 Et.: mac., bg. **duša**.
dușót, *pl.* **dușótur** *s.n.* Dms.
 Răsuflare, respirație.
Var.: **dușoát** (Dms).
 Et.: vezi **dușós**.
dușpritrnés, **dușpritrniri**, **dușpritrniđ**,
dușpritrnit *vb.* IV. *Intranz.* Dms s.v. *spritrnés*.
 A scăpăra; a da foc cu chibritul.
 Et.: din **du-** + **spritrnés**.
duștérg, **duștérgđiri**, **duștérs**, **duștérs**
vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *șterg*. A șterge
 peste tot, a termina de șters.
 Et.: din **du-** + **șterg**.
duștérn, **duștéárniri**, **duștirniđ**,
duștirniút *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *ștern*.
 A așterne peste tot, a termina de așternut.
 Et.: din **du-** + **ștern**.
duștét, **duștitári**, **duștitáđ**, **duștitát**
vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *ștet*. A nu mai
 aștepta.
 Et.: din **du-** + **ștet**.
duștucnés, **duștucniri**, **duștucniđ**,
duștucnit *vb.* IV. *Refl.* Dms s.v. *ștucnés*.
 A nu se mai afunda.
 Et.: din **du-** + **ștucnés**.
dúșu vezi **dúșă**.
dușugúbă *s.f.* AtaM 108/15, 286/3.
 Furtună, intemperie.
 Et.: mac. dial. **dușuguba**.
dușumé vezi **dușámé**.
dușuméu vezi **dușámé**.
duťac, **duťacđari**, **duťacúđ**, **duťacút**
vb. II. *Intranz.* Dms s.v. *tac*. A nu mai
 tăcea.
 Et.: din **du-** + **tac**.
duťal, **duťalári**, **duťaláđ**, **duťalát** *vb.*
 I. *Tranz.* Can² 391; Cap 122, 288 s.v. *ta!*;
 Dms s.v. *ta!*. A termina de tăiat, a tăia de
 tot. *Cđn să la duťală [brăđstu], măđari!*
s-la trágă năfără, s-nu la lásă să cădă ăn
trap. (Când o să-l termine de tăiat
 [ulmul], măđarii să-l tragă afară, să nu-l
 lase să cadă în râu.) Cap² 77/42; *Nu*
putură să-đ duťală [tapóla]. (Nu putură

să-l taie de tot [plopul].) Can T¹ 278/38;
Păná s-la duťală [birbăđđili], fićóru bírda
ađ vizú [fěáta]. (Până să-l termine de tăiat
 [berbecul], băiatul o văzu [pe fată] din
 nou.) DP 115/5; *Tăllără, tăllără tótă zúđa*
și je! *nu-đ putură duťalári [tapóla].*
 (Tăiară, tăiară toată ziua și nu putură să-l
 termine de tăiat [plopul].) Can T¹ 278/43.

Et.: din **du-** + **ta!**.

duťalčoás vezi **duťalčós**.

duťalčós, **duťalčóri**, **duťalčóđ**,
duťalčót *vb.* IV. *Tranz.* Cap 122, 289 s.v.
tălčós; Dms s.v. *tălčoás*. A ucide, a
 omori. *Muráru mi duťalčđi đi kutéc, nu vez*
că și mozăcu lă si-n cūră đin cap?
 (Morarul m-a omorât în bătaie, nu vezi că
 și creierul a început să-mi curgă din cap?)
 Cap² 118/14.

Var.: **duťalčoás** (Dms s.v. *tălčoás*).

Et.: din **du-** + **tălčós**.

duťalát, **duťalátă**, *pl.* **duťaláđ**,
duťaláti *adj.* Cap 122, 288 s.v. *ta!*; Dms
 s.v. *ta!*. Tăiat. *Ma brăđstu, cđn fu duťalát,*
[...] la trási pri je! ăn trap. (Însă ulmul,
 când fu tăiat, [...] îl trase pe el în pârâu.)
 Cap² 77/44; *Urmánu đin Zóaná ăđ*
duťalát. (Pădurea din Zóaná e tăiată.) Dms
 s.v.

Et.: vezi **duťal**.

duťarçoás vezi **duťarčós**.

duťarčós, **duťarčóri**, **duťarčóđ**, **duťarčót**
vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *tărçoás*. A pisa de
 tot, a termina de pisat.

Var.: **duťarçoás** (Dms s.v. *tărçoás*).

Et.: din **du-** + **tărčós**.

duťórc, **duťórcđiri**, **duťórcđ**, **duťórcđ** *vb.*
 III. *Tranz.* AtaM 226/24; Dms s.v. *torc*.
 A termina de tors.

Et.: din **du-** + **torc**.

duťót, **duťótă** *pron.* Cap 122, 297 s.v.
tot; Dms. Tot, întreg.

♦ *Nu-đ duťót.* (Nu e tot [= întreg la
 minte].) Cap² 201/13.

Et.: din **du-** + **tot**.

dutrág, dutráđiri, dutrás, dutrás *vb.*
III. *Tranz.* și *intrans.* Dms s.v. *trag*. A nu mai trage; a nu mai suferi.

Et.: din *du-* + *trag*.

dutrăjés, dutrăiri, dutrăirăi, dutrăirát *vb.* IV. *Intrans.* Dms s.v. *trăjés*. A nu mai răbda.

Et.: din *du-* + *trăjés*.

dutrăiur, dutrăirári, dutrăirăi, dutrăirát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *trăir*. A termina de treierat.

Et.: din *du-* + *trăiur*.

dutrăpés, dutrăpíri, dutrăpíi, dutrăpít *vb.* IV. *Intrans.* Dms s.v. *trăpés*. A nu mai răbda.

Et.: din *du-* + *trăpés*.

dutręámur, dutrimurári, dutrimurăi, dutrimurát *vb.* I. *Intrans.* Dms s.v. *trémur*. A nu mai tremura.

Var.: **dutrémur** (Dms s.v. *trémur*).

Et.: din *du-* + *tręámur*.

dutréc, dutręátiri, dutricúi, dutricút *vb.* III. *Intrans.* Can² 391; Cap 122, 300 s.v. *trec*; Dms s.v. *trec*. A trece cu totul. *Ca dutricură tóti ó'li și cáprili, tricúm și noi.* (După ce trecură toate oile și caprele, trecurăm și noi.) Can T¹ 270/33; *Ca dătricú askírímęa, s-turnó năpúăi.* (După ce trecu soldășimea [= oștirea], se întoarse.) MP 66/20.

Var.: **dătréc**.

Et.: din *du-* + *trec*.

dutrémur vezi **dutręámur**.

dučuqás vezi **dučuqós**.

dučuqós, dučuqóri, dučuqói, dučuqót *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *tučuqás*. A termina de ascuțit.

Var.: **dučuqós** (Dms s.v. *tučuqás*).

Et.: din *du-* + *tučuqós*.

du túnd, dutúndiri, dutúns, dutúns *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *tund*. A termina de tuns.

Et.: din *du-* + *tund*.

duťupés, duťupíri, duťupíi, duťupít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *ťupés*. A termina de topit.

Et.: din *du-* + *ťupés*.

duťurés, duťuríri, duťuríi, duťurít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *ťurés*. A arunca.

Et.: din *du-* + *ťurés*.

duťușqás vezi **duťușqós**.

duťușqós, duťușqóri, duťușqói, duťușqót *vb.* IV. *Intrans.* Dms s.v. *ťușqás*. A nu mai tuși.

Var.: **duťușqás** (Dms s.v. *ťușqás*).

Et.: din *du-* + *ťușqós*.

duťás, duťęásiri, duťisúi, duťisút *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *ťas*. A termina de țesut.

Et.: din *du-* + *ťas*.

duťă, în expr. **Cu duťă** Cap 122; ALR II s.n., 5, h. 1289/012. Joc de copii: în buși, de-a pietricelele.

Et. nec.

duťăņęári vezi **duťęniri**.

duťănút, duťănútă, *pl.* **duťănúť**, **duťănúti** *adj.* Dms. Reținut, sfios. *Nu-ť scot lať din rost, că-ť mult duťănút.* (Nu-i scot o vorbă din gură, deoarece e foarte sfios.) Dms s.v.

Et.: vezi **duťęn**.

duťărpés, duťărpíri, duťărpíi, duťărpít *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *ťărpés*. A goli complet.

Et.: din *du-* + *ťărpés*.

duťęári vezi **duťíri**.

duťęérn, duťęérniri, duťęérnúi, duťęérnút *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *ťęérn*. A termina de cernut.

Et.: din *du-* + *ťęérn*.

duťęért, duťęértári, duťęértăi, duťęértát *vb.* I. *Refl.* Dms s.v. *ťęert*. A nu se mai certa.

Et.: din *du-* + *ťęert*.

duťín, duťínári, duťínăi, duťínát *vb.* I. *Intrans.* Can² 385; Cap 122, 309 s.v. *ťínă*; Dms. A termina de luat cina.

Ca dățină, găidăgôja ia dără la sfăca om, dirip țirút, căti un năbét. (Când termină de cinat, cimpoierul face câte un rând [= o cântare] pentru fiecare om, după cum i s-a cerut.) Can T² 118/20; *Pópa al' zisi la pupădíja*: „duținăș, pupădíi?”; „*Ia, duțináí*”. (Popa îi zise preotesei: „Ai terminat de cinat, preoteasă?”; „Iaca, am terminat”) Cap² 31/36-37; *Ca duținără, zisiră țéla fićóri!*: „*Côți, nínu, șa fățéj la noj* ?” (Când terminară de cinat, băieții ziseră: „Mătușă, de ce ne făceai așa [= de ce ne-ai făcut asta]” ?) Cap² 58/13; *Ca duținără áldi ampirátu, ampirátu zisi la izmiķar ca si mánáncă și el*. (Când terminară de cinat neamurile împăratului, împăratul îi zise slujitorului să mănânce și el.) Cap² 86/17.

Var.: **dățin** (Cap 105).

Et.: din **du-** + **țin**.

dúțiri *s.f.* Pap² 77 s.v. *duc*; Can² 391, 392 s.v. *duc*; Cap 118 s.v. *duc*; Dms. Ducere; venire. *Și la dúțire și la fuzire cântáu cónțiți*. (Și la venire și la plecare cântau cântece.) Can T¹ 266/26.

Var.: **duțări** (Dms s.v.).

Et.: vezi **duc**².

duțán vezi **duțón**.

duțániri vezi **duțóniri**.

duțón, **duțóniri** și **duțănări**, **duțánúj**, **duțánút** *vb.* III și II. *Refl.* Dms s.v. *țan*. A se ține; a se abține. *Ĭel, cõt au vizú, nu putú să si duțónă și căzú di pri scand*. (El, când o văzu, nu putu să se țină și căzu de pe scaun.) Pap M² 162/30; *Mi duțánúj, lumíntra si fățéá țivá*. (M-am abținut, altminteri se întâmpla ceva.) Dms s.v.; *Că picăsi cum áj lucrú, pópa nu si putú duțănări*. (Când înțelese cum stă treaba, popa nu se putu abține.) DP 44/17.

Var.: **duțán** (Dms s.v. *țan*).

Et.: din **du-** + **țan**.

duțóniri *s.f.* Dms. Reținere, sfială.

Var.: **duțănări** (DP 44/17), **duțániri** (Dms).

Et.: vezi **duțón**.

duubidés, **duubidiri**, **duubidij**, **duubidít** *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *ubidés*. A nu mai căuta, a termina de căutat.

Et.: din **du-** + **ubidés**.

duuđidisés, **duuđidisiri**, **duuđidisij**, **duuđidisít** *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *uđidisés*. A termina de potrivit.

Et.: din **du-** + **uđidisés**.

duuľudés, **duuľudiri**, **duuľudij**, **duuľudít** *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *uľudés*.

A potrivi, a aranja.

Et.: din **du-** + **uľudés**.

duumărqás vezi **duumărós**.

duumărós, **duumăróri**, **duumăróji**, **duumăróť** *vb.* IV. *Refl.* Dms s.v. *umărqás*. A se obosi, a se istovi.

Var.: **duumărqás** (Dms s.v. *umărqás*).

Et.: **du-** + **umărós**.

duúng, **duúngiri**, **duúngș**, **duúngș** *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *ung*. A unge complet, a termina de uns.

Et.: din **du-** + **ung**.

duurbés, **duurbíri**, **duurbíj**, **duurbít** *vb.* IV. *Intranz.* Dms s.v. *urbés*. A orbi.

Et.: din **du-** + **urbés**.

duurájqás vezi **duurájós**.

duurájós, **duurájóri**, **duurájóji**, **duurájóť** *vb.* IV. *Tranz.* și *refl.* A (se) înarma, a termina înarmarea. Dms s.v. *urájqás*.

Var.: **duurájqás** (Dms s.v. *urájqás*).

Et.: din **du-** + **urájós**.

duúrdin, **duúrdinári**, **duúrdináj**, **duúrdinát** *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *úrdin*. A termina de pus în ordine.

Et.: din **du-** + **úrdin**.

duúsc, **duuscári**, **duuscáj**, **duuscát** *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *usc*. A usca de tot.

Et.: din **du-** + **usc**.

duutrujés, **duutruiri**, **duutruij**, **duutruít** *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *utrujés*. A otrăvi.

Et.: din *du-* + *utrujés*.

duvár, *pl. duvár* *s.m.* AtaM 164/20.
Zid înalt.

Et.: tc. *duvar* (mac., bg. *duvar*).

duvǎdés, **duvǎdîri**, **duvǎdîj**, **duvǎdît**
vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *vǎdés*. A termina
de prășit.

Et.: din *du-* + *vǎdés*.

duuvés vezi **duvés**.

duuvés vezi **duvés**.

Dúvvi vezi **Dúvi**.

duvǎptés, **duvǎptîri**, **duvǎptîj**,
duvǎptît *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v. *vǎptés*.
A vopsi tot, a termina de vopsit.

Et.: din *du-* + *vǎptés*.

duvǎrusés, **duvǎrusîri**, **duvǎrusîj**,
duvǎrusît *vb.* IV. *Tranz.* Dms s.v.
vǎrusés. A vǎrui tot, a termina de vǎruit.

Et.: din *du-* + *vǎrusés*.

duvǎrvés, **duvǎrvîri**, **duvǎrvîj**,
duvǎrvît *vb.* IV. *Refl.* Dms s.v. *vǎrvés*.
A se perinda.

Et.: din *du-* + *vǎrvés*.

duvǎca *adv.* Dms. Totdeauna; pe
vecie. *Di duvǎca s-ti am.* (O să te am
totdeauna [în amintire].) Dms s.v.

Et.: mac., bg. *doveka*.

duvés, **duvîri**, **duvîj**, **duvît** *vb.* IV.
Tranz. și *refl.* Cap 116 s.v. *dóvnic*, 122;
Dms. A (se) spovedi. „*Cóta și cóta vǎmiñ
am tǎlcót, túcu si pǎti s-mi duvés?*”. *Ărǎ
țela aǐ zîsi: „nu pot s-ti duvés”.* („Atâția
și atâția oameni am omorât, se poate să
mă spovedești?”. Iar acela îi zise: „nu pot
să te spovedesc.”) Cap² 99/21–22; *El la
Priblijén si dúsi si duvǎscǎ.* (La [= în
ziua de] Schimbarea la față el se duse să
se spovedească.) Cap² 99/15; *Cǎ uzǎ cǎti
ári fat, nu lǎ duvî.* (Când auzi câte
făcuse, nu-l spovedi.) DP 146/8; *Sam
duvît, pot s-mi cumînic.* (Sunt spovedit,
pot să mă împărtășesc.) Dms s.v.

Var.: **duuvés**, **duuvés**.

Et.: din *du-* + *uvés*.

duvéglu, **duviglári**, **duvigláj**,
duviglát *vb.* I. *Tranz.* Dms s.v. *véglu*.
A păzi, a termina de păzit.

Et.: din *du-* + *véglu*.

Dúvi *s.f. pl.* Cap 122; Wild h. 501a/3,
4, 6, 7; Dms. Sărbătoare religioasă
creștină care cade la 50 de zile după Paști;
Rusalii.

Var.: **Dúvvi** (Dms).

Et.: bg. *duhovi* (*dni*) Cap 122; cf. și
BER I 450, s.v. *duh*.

duvilés, **duvilîri**, **duvilîj**, **duvilît** *vb.*
IV. *Intranz.* și *refl. impers.* Cap 122;
Cerna A/689; Dms. A i se urî, a se
plictisi; a se sătura (de ceva).

Ăn duvileǎști, **ăñ ți duvileǎști**. A i se
urî. *Țela dǎdu túcu șǎdǎ și kirkézi! aǐ
purtáu ápu, lǎmni, pǎmni, di tǎti lucrili; cǎ
la duvilî, zísirǎ: aǐ sǎ-ǐ turím ápu pupurítǎ
prísti el.* (Bătrânul doar stătea, iar
cerchezii îi aduceau apă, lemne, pâine, de
toate; când li se urî, ziseră: hai să aruncăm
peste el apă clocotită.) Cap² 43/25; *Cǎ la
duvilî la kirkéj [...] aǐ zísira: amán, bra,
dǎdu, ți-ǐ țéstǎ șǎdǎri di tîni?* (Când li se
urî cerchezilor, [...] îi ziseră: vǎleu, măi,
moșule, ce-i statul ăsta pe tine?) Cap²
44/5; *Unǎ zúuǎ, cǎ-l si duvilî, zisi: ǐo s-mi
duc si-ñ la ubidés cǎsmétu.* (Într-o zi,
când se sătură [de viața lui] zise: o să mă
duc să-mi caut norocul.) Cap² 134/5; *Ăñ ți
duvilî di stǎre pri scand.* (M-am săturat de
stat pe scaun.) Cerna A/689; *Ăncǎ nu țǎ-
duvilítǎ?* (Încă nu te-ai plictisit?) Dms
s.v.; *Cǎ-ñ duvilîra, li vindúj [uó li].* (Când
mi s-a urât [de ele], le-am vândut [oile].)
AtaM 392/8; *Cǎta si fǎți; ăñ ți duvilî.*
(Atâta se poate [= gata], m-am săturat.)
Dms s.v.

Et.: bg. *dovolja* (*se*) (BER I 175, s.v.
*volja*²).

duvînd, **duvîndiri**, **duvîndúj**,
duvîndút *vb.* III. *Tranz.* Dms s.v. *vînd*.
A vinde tot, a termina de vândut.

Et.: din *du-* + *vînd*.

duvîntur, duvînturári, duvînturâi, duvînturát vb. I. *Tranz.* Dms s.v. *vîntur*. A vântura; a termina de vânturat.

Et.: din *du-* + *vîntur*.

duviruîés, duviruîri, duviruîi, duviruít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *viruîés*. A crede.

Et.: din *du-* + *viruîés*.

duvitusés, duvitusíri, duvitusîi, duvitusít vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *vitusés*. A pleca, a dispărea.

Et.: din *du-* + *vitusés*.

duvizés, duvizíri, duvizîi, duvizít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *vizés*. A broda; a termina de brodat.

Et.: din *du-* + *vizés*.

duvlăçoás vezi **duvlăçoás**.

duvlăçoás, duvlăçóri, duvlăçói, duvlăçóť vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *vlăçoás*. A scărmana (lână); a termina de scărmanat.

Var.: **duvlăçoás** (Dms s.v. *vlăçoás*).

Et.: din *du-* + *vlăçoás*.

duvlădés, duvlădíri, duvlădíi, duvlădíť vb. IV. *Refl.* Dms s.v. *vlădés*. A umbla, a merge; a cutreiera.

Et.: din *du-* + *vlădés*.

duvliçoás vezi **duvliçoás**.

duvliçoás, duvliçóri, duvliçói, duvliçóť vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *vliçoás*. A trage, a târi.

Var.: **duvliçoás** (Dms s.v. *vliçoás*).

Et.: din *du-* + *vliçoás*.

duvóm, duvumári, duvumâi, duvumát vb. III. *Intranz.* Dms s.v. *vom*. A voma, a termina de vomat.

Et.: din *du-* + *vom*.

duvrăjçoás vezi **duvrăjçoás**.

duvrăjçoás, duvrăjóri, duvrăjói, duvrăjóť vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *vrăjçoás*. A spune tot ce are de spus.

Var.: **duvrăjçoás** (Dms s.v. *vrăjçoás*).

Et.: din *du-* + *vrăjçoás*.

duvuzoás vezi **duvuzoás**.

duvuzoás, duvuzóri, duvuzói, duvuzóť vb. IV. *Tranz.* și *refl.* Dms s.v. *vuzoás*. (Despre ghem) A (se) deșira.

Var.: **duvuzoás** (Dms s.v. *vuzoás*).

Et.: din *du-* + *vuzoás*.

duzăvălés, duzăvălíri, duzăvălíi, duzăvălít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *zăvălés*. A acoperi.

Et.: din *du-* + *zăvălés*.

duzdrúmin, duzdruminári, duzdruminâi, duzdruminát vb. I. *Tranz.* AtaM 73/22, 105/6. A zdrobi, a stâlci. Fig. A istovi, a epuiza.

Et.: din *du-* + *zdrúmin*.

duzdruminát, duzdruminátă, pl. duzdruminát, duzdrumináťi adj. AtaM 73/22, 105/6. Istovit, epuizat; zdruncinat.

Et.: vezi *duzdrúmin*.

duzézir, duzízirári, duzízirâi, duzízirát vb. IV. *Intranz.* Dms s.v. *zézir*. A degera de tot.

Et.: din *du-* + *zézir*.

duzén s.n. Dms. Armonie; acord.

Et.: tc. *düzen* (bg. *djuzen, duzen*).

duzíc, duziťiri, duziș, duzís vb. III. *Tranz.* Dms s.v. *zic*. A termina de zis. *Nîi nu duzîsi și zăcăťo s-la bátă*. (Nici nu termină de zis și începu să-l bată.) DP 113/5; *Păn să duzică „vur tupúz”, că zăcăťo: dọ și dọ*. (Până să termine de zis „învârte-te, buzdugane!”, numai că începu: dă-i și dă-i.) DP 113/12.

Et.: din *du-* + *zic*.

duzidés, duzidíri, duzidíi, duzidít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *zidés*. A termina de zidit.

Et.: din *du-* + *zidés*.

duzmăróri vezi **dizmăróri**.

duzmărós vezi **dizmărós**.

duzugrăvés, duzugrăvíri, duzugrăvíi, duzugrăvít vb. IV. *Tranz.* Dms s.v. *zugrăvés*. A zugrăvi complet; a termina de zugrăvit.

Et.: din *du-* + *zugrăvés*.

duzvolă *s.f.* AtaM 287/27, 28. Permis; autorizație.

Var.: **dózvolă** (AtaM 287/27).

Et.: mac. **dozvola**.

dvor, *pl.* **dvórá** și **dvóru** *s.n.* Can² 392; Cap 122; Cerna A/673; Dms. Curte. *Sínu, ăń dvor, săptă diréc, li bágă [păńnili]*. (Fiule, pune [penele] în curte, sub stâlp.) Cap² 109/38; *Áńtră an dvóru di băsércă*. (Intră în curtea bisericii.) Cap² 121/19; *Si áńtri ăń dvóru di cunác, cóla ári un tręam, ăń tręam ári un căfės di*

furlină. (O să intri în curtea palatului, acolo este o tindă, în tindă e o colivie de aur.) DP 167/15; *Áńtră tńniru prin pőártă ăń dvor*. (Ginerele intră pe poartă în curte.) Cerna T; *Cásili [...] au tóti dvórá cu gărdín dinjúr di ńli*. (Casele [...] au toate curți cu grădini în jurul lor.) Can T² 112/36; *Găńnili li lęa smăgălca din dvóru lu cumșija*. (Uliul a luat găinile din curtea vecinului.) Dms s.v.

Et.: mac., bg. **dvor**.